

□□□ TC militarizminin anti-kürt politikası son dönemlerde yeni biçimler içinde yeniden bütün boyutları ile yürürlüğe sokuldu. Kürdistan'da *Sömürge Valiliği*'nin palanlayıp sürdürdüğü baskı ve sindirme eylemleri 12 Eylül döneminin uygulamalarından daha vahşi ve kanlı boyutlara ulaştı.

Siyasi polis, operasyonlara gerekçe olarak sık sık itirafçı muhbirleri devreye sokmakta ve özellikle legal ve yasal kuruluşlardaki demokratlar ve sosyalistler sorgusuz sualsiz tutklanarak işkenceye maruz kalmaktadır. Büyük çapta operasyonların devam ettiği Kürdistan'ın özellikle Güney kesimlerinde halk terörize edilmiş durumda. Basından ve kamuoyundan gizlenen askeri operasyonlar da ise düpedüz insanlar katlediliyor. Genellikle *çatışmada vuruldu, kaçarken vuruldu* gibi açıklamalarla geçirtilen katliamlara karşı politik ve demokratik kuruluşlardan gerekli protestolar gelmiyor. Tersine, gizli bir uzlaşma platformunun kabullenildiği karşılıklı ilişkilerde, esasen, devlete ve düzeni tehdit eden militan siyasetlere karşı sürdürülen imha ve ezme operasyonlarında devlet göreceli bir özerklik içinde hareket eder duruma gelmiş bulunuyor. Yaratılan PKK

Türkiye'de Devlet Terörü yayılıyor!

imajını ustaca kullanan TC, bütün faaliyetlerinde aynı imajı yeniden ve yeniden ortaya sürüyor. Buna ek olarak, geçtiğimiz ay Bekaa'dan kaçarak TC'nin Şam elçiliğine teslim olan PKK yöneticilerinden Gönül Atay gi-

bi doğrudan doğruya sömürgecilerle işbirliğine girenler olduğu kadar, 250 kişinin tutuklanmasına neden gösterilen -uzun süre Diyerbekir Askeri Cezaevinde yattıktan sonra tahliye olan PKK'lı- Recep Tırl gibilerinin bilgileri gerekçe gösterilerek PKK ile ilişkisi olsun olmasın yüzlerce insan tutuklanmakta...

Bu arada mahkemelerde sürdürülen davalarda üst üste verilen idam cezalarına da kamuoyun da olsun, demokratik kuruluşlar da olsun gerekli biçimde karşı çıkılmıyor. Zıندانlarda ise, TC istediği biçimde hareket etme serbestisine kavuşmuş durumda. Hapisaneler baş

libasına birer imha merkezi durumunda.. Bu arada, Irak'tan gelen mültecilere karşı da TC'nin politikası her türlü insanlık dışı uygulamayı meşru gören bir anlayış ile sürdürülüyor. O kadar ki, geçtiğimiz günlerde Amnesty TC'nin bu insanlık dışı uygulamalarını protesto etme ihtiyacı duydu. TC'nin Kürdistan'da sürdürdüğü bu baskı ve imha politikası değişik biçimlerde metropol merkezlerde de sık sık uygulamaya sokuluyor. Bu operasyonlarda da genellikle hedefe Kürtler oturtuluyor. Son günlerde İstanbul'da yapılan bir operasyonda PKK

sempatizanı suçlaması ile gözaltına alınanların sayısı bilinmiyor. AT ile ilişkilerinin yeni biçimler almaya başladığı bu dönemde TC, özellikle Kürdistan'daki terörünü bir hayli boyutlandırmış bulunuyor. □

Gündem [3]

Son dönemlerde Avrupa'da Kürtlerle ilgili çalışmaların çapının bir hayli genişlediği artık görülebiliyor.

Bu çalışmalar doğal olarak bir dönem sonra ya kaybolup gider veya yöneleceği örgütsel yapılar arar. Bu örgütsel yapılar eğer Avrupa'daki çalışmaları Kürdistan'da sürdürülen ulusal kurtuluş mücadelesinin destek öğeleri haline getiremez ise, bu çalışmalar uluslararası pazarlıkların, suistimallerin merkezi haline gelirler.

Öyleyse Kürt hareketi uluslararası düzeyde ortak bir ses, ortak bir dil yaratma faaliyetlerini geciktirmez! Bunu yaparken de, parçalar da mücadele veren politik güçlerin stratejik ve taktik sorunlarını hesaba katmalıdır. Günün gecici çıkarları için büyük temel düşünceler gözardı edilmemelidir. Bütün çalışmalar ulusal kurtuluş mücadelesinin ihtiyaçlarına cevap verecek düzeylere getirilmelidir. Keyfi ve gel-geç girişimlerden kaçınılmalıdır. ve de en önemlisi herkes haddini ve sorumluluğunu bilmelidir.

Avrupanın dikkat merkezinin Türkiye'de olduğu biliniyor. Bu da açık olarak Avrupa'da Kürt hareketinin politik platformlarda yer alabilmesi için, Türkiye'de maddi bir güç olarak kendisini ortaya koymasına gerektiğini açıklar. Türkiye'de yaygın ve etkin bir politik örgütlenme yok ise, pazarlık edilebilecek bir askeri yapıya ulaşılmamış ise, uluslararası düzeyde şamata çıkarmanın getireceği fazla bir yarar olduğu söylenemez. Bu gerçeklik bütün çalışmaların merkezinin ülkeye yönelik olmasını, ülkede kıpırdayan her canlı metabolizmayı örgütlemeyi gerekli kılıyor.

Görüldüğü kadarıyla Kürt hareketi henüz bu temel ve acil çalışmayı programlamış değil. Programlamış ise bile hayata geçirmek için yeterli ve gerekli çalışmaları sürdürme durumunda değil..

Tersine Avrupalı ilişki ve bağlantılar daha ağır basıyor. Örneğin, politik çalışmanın hemen hemen bütün alanları açıkken, daha hala militanlar Avrupa'nın gri ve uyuşuk havasında başıbozuk bir biçimde dolanıp durmaktadırlar.

Türkiye'de sayıları yüzbinleri bulan genç kadrolar ile deneyli politik güçlerin ilişkileri pamuk ipliğine bağlı. İdeolojik boşluk görünür ölçüde geliyor. Hapisaneler beklenen gerekli destek ve dayanışmadan yoksun. Kürt hareketini ters istikametlere götürecek ideolojik akımlar ise, bütün enerjileri ile meydanaadırlar.

Gecikmiş müdahaleler genellikle boşa harcanmış emekten başka bir şey değildir. Sorun zamanında ve yerinde hayata müdahale edilecek esnekliğe ve ustalığa ulaşmaktır. □

Orhan KOTAN

Rojev [3]

Li Ewropa xebatên ku di demên dawiyê de ji bo Kurdan tên kirin firehtir dibin.

Ev xebatana piştê demekî wê yan winda bibin, yan jî ji xwe re rêxistinekê bigerin. Ger ev rêxistinana, xebatên ku li Ewropa dibin, bi hêz û rêxistinên ku li Kurdistanê di nav têkoşîna rizgariya netewî de ne girênedin, wê bibin navenda lîstik û bazariyên navnetewî.

Ji ber vê yekê tevgera Kurdî nikare xebata gihîştina yek deng û yek zimanî li paş xîne! Gava ev tişt jî bê kirin, divê pirsên stratejîk û taktîka hêzên hemû parçên Kurdistanê bê ber çavan. Divê ji bo berjewendiyên rojane dîtînen bingehîn neyên xerckirin. Pêwîste hemû rengên xebatê bersiva ihtiyacên têkoşîna rizgariya netewî bide. Divê dev ji îş û karên rojane bî berdan û tiştê kêfî neyê kirin. Ji van hemûyan giringtir; lazime herkes hed û berpirsiyariyên xwe bizane.

Tê zanîn ku navenda bala Awrupayê de Tirkîye disekine. Mana vê jî eve, ji bo ku tevgera Kurdî bikaribe li platformên politîk ên Ewropî de cihê xwe bigre, divê li Kurdistana Bakur (KT) bibe hêzekî giring. Ger li Kurdistana Bakur (KT) jî alî siyasî ve rêxistinî neyê, hêzekî eskerî ku meriv bikaribe li derve pê bazari bike tunebe, di platformên navnetewî de mana derxistina teşqele jî nîne. Ev rastiyê han pêwîst dike ku; di navenda xebatê de welêt bisekine û li welêt hemû organîzmayên bi rih divê bî organîzekirin.

Tiştê ku diyare, tevgera Kurdî hin ji vê xebatê bingehîn a giring bi proxram nekiriye. Ger proxram kiribe jî, bo pêkanîna vê erkê nikare xebatên pêwîst bidomîne. Li berevajî têkilî û pêwendiyên Ewropî hîn girantir dixuye. Bo nimûne niha li welêt hemû sheyên xebatê vebûye, lê têkoşerên me hîn jî ji xwe re di nav hewayê Ewropayê de bi awakî beredayî digerin.

Pêwendiyên bi sedhezara kadroyên ciwan bi kadroyên xwedî tecrûbe re bi tayê pembû ve hatiye girêdan. Yanî pir qels e. Valatiya îdeolojîk firehtir dibe û girtîxana ji alîkarî û piştgiriya pêwîst bêparin. Ew xetên îdeolojîk ku dixwazin berê tevgera Kurdî bidin aliyên çewt bi hemû hêz û hebûnên xwe di piyasê de ne.

Tu manaya midaxaleyên dereng nînin. Divê bigihîjin hostetiya midaxaleyên bi wext û di cihê xwe de.

Marks "Doğu Sorunu"nu idelerken, İngiliz sömürgeciliğinin dünyanın etrafını bir güneş gibi dolanabilmesi için, Avrupa'yı Asya'ya bağlayan İstanbul'u ele geçirmesi gerekir diyordu. Bir diğer ifade ile Osmanlı İmparatorluğu'nu hegemonyası altına alması gerektiğini belirtiyordu. Marks, bunun mümkün olmadığını da vurguluyordu. Çünkü, İngiltere'nin Osmanlı mülkünü ele geçirmesine Çarlık Rusyası'nın asla göz yummayacağı açıktı.

Çürümüş, kokuşmuş Osmanlının, sağına soluna tutuşturulan payanda- larla ayakta durabilmesinin temel gerekçesi de buydu.

Marks'a göre Osmanlı İmparatorluğu'nun sömürge pazarında paylaşılabilmesinin ön şartlarından biri, Çarlık Rusyasının kendi karşısına yani devrime dönüşmesiydi.

Olaylar Marksı doğruladı. 1917'de Bolşevikler Rusya'da siyasi iktidarı ele geçirdiler. Ve bundan bir kaç ay sonra da Mondros Müterakesi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun yağmalanması başladı.

Mondros'u Sevr izledi. Sevr'in özelliği, Kürt sorununun ilk kez uluslararası bir belgede yer almasıydı.

XIX. Yüzyılın başlarından itibaren çağdaş tarihin kapısını zorlayan Kürt sorunu, artık politikanın gündemine girmeye başlayacaktı. Yüzyılın son çeyreğinde tarihe giren Ermeni sorunu, kan içinde ezilmişti. Ermenistan sorununu tarihin dışına iteyen emperyalist burjuvazi, sofraya Kürt sorununu getirmeye hazırlanıyordu. Mondros'u, Şeyh Mahmut Berzen

TC'nin yeni efendileri, 1925 direnişini acımasızca ezdiler. Devlet terörü yalnızca Kürtlere yönelmedi, fakat aynı zamanda Türkiye'deki genel demokratik ve sosyalist muhalefet de ezildi. Haziran'da Diyarbakir'e kurulan darağaçlarında 49 Kürt lideri idam edildiği zaman, Türkiye bir uçtan bir uca kana bulanmış ve susturulmuştu.

Katliamdan kurtulabilen Kürt aydınları Fransa mandaterliğindeki Suriye'ye sığındılar. Bunlar, Abdulhamid'in Kürdistan politikasının ürünlerinden biri olan Aşiret Mekteb'inde eğitim görmüş Kürt egemen sınıflarının çocuklarıydılar. Bir diğer ifade ile birinci kuşak Kürt burjuva milleyetçileriydiler.

Kürt tarihinin önemli politik örgütlerinden biri olan Hoybun bu dönemde kuruldu. Kürt dili ve kültürü ile ilgili çalışmalar da ilk kalıcı ürünlerini bu dönemde verdi.

Dışarıda oluşan politik örgütlenme, ayaklarını ülke zeminine basmadığı için de bir dönem sonra kaybolup gitti. Kültür çalışmaları ise kuşaktan kuşağa aktarılamadı ve kendisini yaratanlarla beraber, sesizliğe gömüldü.

Yıllar sonra, Ankara'da kurulan Komal yayınevi, bu sessizliği bir kenardan aralama çalışmalarını başlattı. Komal, yayınladığı belgelerle, Kürt hareketine, üzerinde yükseleceği bir tarihsel ve kültürel temel hazırlamayı programlamıştı. Ne var ki, dönemin politik ve ideolojik bilinci henüz bu çalışmaları hazmedecek olgunlukta değildi. Metropol merkezlerde sakat "sosyalist" sloganlarla beslenen politik hareketlerin liderleri ve kadroları Kürdistan tarihinin köklerine ışık tutmaya çalışanlara karşı ağır suçlamalarla saldırıya geçtiler. 'Yapılan işin feodallere hizmet ettiği, burjuva milliyetçiliği yapıldığı' suçlamaların başlıcaları idi. Bu suçlamaları esas alarak siyasal partiler bile kuruldu. Binlerce militan soyut lafazanlıklara dayalı "marksist" mastürbasyonların etkisi altında kalarak bu politik partilerin militanlığını yaptılar. Sosyalizmin soyut bir formüller yığını ve slogancılık olarak algılandığı dönemin faturası ise çok ağır ödendi. Suç işleyenler, suçlarını kabul etmediler. Bir dönem sonra da hiçbir şey olmamış gibi gene yollarına devam ettiler.

Kürt hareketinin kendi kaynaklarına yönelmesi için 12 Eylül yıkımının gelmesi beklenenecekti. 12 Eylül militarizminin zulmünden kaçıp Avrupa'ya doluşan Kuzey Kürdistan'daki Kürt hareketinin kadroları tarih, dil ve kültür çalışmaları ile daha yakından ilgilenmeye başladılar. Başvurulan kaynakların başında da Komal yayınları geliyordu. Ne var ki Avrupa'da Komal'ın kitaplarını bulmak, hazine bulmak gibi bir şeydi. Doğal olarak, kendi tarihini, kültür değerlerini araştırmaya başlayan kadrolar, temel kaynaklar olarak 1925 direnişinden sonra Suriye'ye sığınan Kürt burjuva milliyetçilerinin ürünlerine yöneldiler. Demek ki yarım yüzyıl sonra sessizliğin kapısı bir daha aralanmış oldu.

Ve o dönemin kıyıda köşede kalmış ve TC'nin 70'li yıllarında sürekli küfür altında tutulmuş ürünleri, birer ikişer basılmaya başladı.

Şimdi konuya girebiliriz. Şeyh Said önderliğinde yürütülen 1925 direnişinden sonra ülke dışına çıkanların hemen hemen tümü, ülke dışında öldüler. Ülkede politik ve askeri bir örgütlenmeyi gerçekleştiremeyen bu kadrolar, çalışmalarının ağırlık merkezini Kürt sorunu açısından Avrupa'da destek bulmaya ve Avrupa'nın Türkiye'ye baskı yaparak

Kürtlerin haklarını kazanmalarına yardımcı olmalarına ayırdılar. Bu çalışmalardan bir sonuç alınmayacağı ise besbelliydi. O kadar ki, Lozan'da Kürtlerin avukatlığını yapanlar, Kürdistan 1925'ten 38'e kadar kan içinde boğulurken kollarını bile kıpırdatmamışlardı.

12 Eylül sonrası ile bu dönemin benzerlikleri bir hayli fazla. 12 Eylül sonrası Avrupa'ya çıkan kadroların çalışmalarının ağırlık merkezini de dil ve kültür çalışmaları büyük ölçüde alırken, ülke dışında politik çalışma zorunluluğunun kaçınılmaz bir sonucu olarak Avrupa'nın politik merkezlerine umut bağlama eğilimleri içine girilmiştir. Kürt hareketinin çözümünü diplomasi pazarında arama sakatlığı, Avrupa'da yaşamayı bir hayat anlayışı olarak benimseyenlerle birlikte, Kürdistan'da ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi verme iddiası taşıyan kadroları da etkisi altına almıştır.

Bu eğilimlerin Kürt hareketi için, özellikle Türkiye'deki Kürt hareketi için politik bir suikast olduğu tartışma götürmez.

Lozan'da Kürtlerin avukatlığını yapan emperyalist politikacıların, Kürdistan'daki jenosidler karşısında nasıl kolları kıpırdamadı ise, Kürdistan için gözyaşı dökme durumunda olanların Halepçe Jenosidi karşısında da dilleri birbirine dolaştı. Bundan ötürü de kimseyi suçlamak gerekmiyor. Çünkü, önce sen var olma ve varlığını kabul ettirme durumundasın. Eğer, Kürt hareketi adına her önüne gelen her düzeyde ve her durumda ilişkiler kurup, demeçler verme hakkını kendisinde görüyorsa, basit ve kişisel ilişkiler, sorumsuz ve keyfi girişimler alıp başını gitmiş ise, Kürdistan'da mücadele eden politik güçlere düşmanlık bir saplantı halinde geliyorsa, militan kadrolara ve lider ögelere karşı saygısız, seviyesiz tavırlar alkış topluyorsa, Kürdistan'da dövüşen güçlerin liderleri değil de, göçmen dernekleri devlet başkanlarına Kürt halkı adına çağrılar gönderiyorsa, kültür çalışmaları yapması gereken kuruluşlar uluslararası politikaya yön verme hevesine kapılmışlarsa ve bütün bunlarla birlikte Avrupa'nın politika batakanelerinin önünde el pençe divan duruluyorsa, elbette ki Kürt halkının açık ve vahşi imhasına karşı gerekli ve tutarlı müdahaleler beklenemez.

1925'lerde Suriye'yi mesken seçen birinci kuşak burjuva milliyetçi Kürt aydınları Avrupa'daki en küçük bir ilişki karşısında o kadar heyecanlanıyorlardı ki, neredeyse, bavullarını hazırlayıp ülkeye dönmeyi düşünüyorlardı. Öte yandan yazdıkları metinlerde düpedüz Avrupa'ya gelin, Kürt hareketini çözüml diyebiliyorlardı. Ömürleri böyle geçti. Arkalarında izlenecek politik bir direniş mirası bırakmadan bu dünyadan göçüp gittiler. Ve ancak, yarım asır sonra isimleri bazı kültürel çalışmalardan ötürü tekrar gün ışığına çıkabildi. Günümüzün politik sorumluluğunu taşıyanlar da eğer ayaklarını ülke zeminine basmak için gerekli cesareti ve yürekliliği gösteremezler ise, Avrupa bataklığında hep beraber kaybolup gitmemizi engellemek mümkün olmayacaktır.

N.BORA

Dağlar da ağlar..

...onbinlerce mülteci Kürt ailesinin trajik yaşamı!

KURDISTAN PRESS'te

Piştî 43 salan Komara Mehabad

□□□ Komara Kurdî ya pêşî beriya 43 salan di 22'ê Çileyê 1946 an de li Kurdistana Iranê hatibû damezirandin. Lê emrê Komarê pir kin bû.

Li Kurdistana Iranê di sala 1943 an de rêxistinek welatparêz bi navê Komele Jiyaneweyî Kurd hatibû damezirandin û di sala 1945 an de bûbû eşkere û paşê gelek şoreşger û serêk eşîr ên neteweperest ketibûn nav vê rêxistine û li ser bingehê Komele, Partî Demokrata Kurdistan hatibû awakirin.

Têkoşîna netewî di bin seroktiya Partî Demokrata Kurdistanê de dom kir û di 22'ê Çileyê 1946 an de Serokê Partî Qadi Mihemed li Meydana Çarçira Komara Mehabadê îlan kir û ala kurdî ku bi rengên kesk û sor û sipî di nivê wê de roj pêkhatibû bi destê xwe hilda.

Komara Mehabad di nav rewşa Şerê duyemîn a Cîhanê de li ser weznên (denge-balans) gelek hassas hatibû damezirandin. Iran bi alîkariya İngiltere û Amerika êrîşî Komara Mehabad kir û Komar ji alîkariya Yekîtiya Sovyet bêpar ma û hat ruxandin.

Qadi Mihemed û serokên dîtir ji alî Iranê ve hatin girtin û di roja 31'ê Adarê 1947 an de li Meydana Çarçira hatin îdamkirin. Lê Serokê Hêzên leşkerî ya Komarê Mele Mistefa Barzanî bi hêzên xwe teslîmî Iranê nebû, vegeriya Iraqê û ji wir jî ji nav sînorên Iraq, Iran û Türkiye bi şerkirinê derbas bû, bi nêzikê 500 têkoşerên Kurd ve xwe gihand Yekîtiya Sovyetê.

Komara Mehabad di demekî kin de bûbû minaka dewletekî hemdem ê Kurdî. Xelk jê razibûn. Lê mixabin wek hemî caran Komara Kurdî ya pêşî jî di nav plan û berjewendiyên kolonyalist û emperyalistan de têk çû. Ji hêzên sosyalist bi taybetî ji Sovyet alîkariya pêwîst nedît.

Îro jî hêzên welatparêz û demokratên kurdî li Kurdistana Iranê bo destxistina mafên netewî têdikoşin. Lê rejîma îslamî bi her awayî mafê miletê Kurd red dîke. □

Tarihin tekerrürü!

ci'nin direnişini izledi. Hareket, İngiliz Kraliyet uçaklarının bombaları ile ezildi. Kürtlerin varlık mücadelesine karşı alarmla geçen İngiliz emperyalizmi, Bağdat'a Haşimi monarşisi'ni oturttu.

Ardından ulusal taleplerle Koçgiri'de silahlar patladı. Osmanlı paşalarını, bu ulusal taleplerin emperyalizminin kışkırttığı bölücü faaliyetler olduğu propagandasını yaygınlaştırdı ki, Osmanlının yerine geçen TC'nin bütün tarihi daha sonra bu ideolojik motif etrafında şekillenecekti.

Aynı dönemde Avrupa'da Kürtler adına yüksek sesle konuşanların sayısı da bir hayli fazlaydı. Lozan günlerinde İngiliz emperyalizminin mimarlarında L. George, Kürtlerin avukatlığını üstlenmişti adeta. Musul'un paylaşılması tartışılırken, bunlar kıyameti koparmaktaydılar. Kürtlerin bu bölgede çoğunlukta olduklarını ve özerk olmaları gerektiğini bağıra çağıra savunanlar Avrupalı politikacıları.

Dışardaki Kürt aydınları bu faaliyetleri destekliyorlardı, İçerde, Türk parlamentosunda milletvekili olan Kürtler ise, uluslararası düzeyde Kürtlerin haklarını savunan politikacılara ateş püskürüyorlardı.

Bunlar daha sonra Kürtçülük suçları ile yargılandılar ve cezalandırıldılar.

Kürt hareketi 1925 direnişini ile ulusal bir nitelik kazandı, yaygınlaştı.

Zarokxana Kurdî

ANK • Stockholm

Zarokxana Kurd, an bi gotinekî din "Daghema Kurdî" ku ji bo zarokên kurd hatiye çêkirin li taxekî Stockholmê ye. Balyozxana Tirkî li Swêdê beriya penc salan ji bo daxistina wê xebitîbû lê serneketîbû. Li Swêdê mafê her grubekî netewî heye ku bi zimanê xwe zarokxana vekin û di dibistanan de zimanê zikmakî fêrbîn. Kurd jî li Swêdê ji vê mafê îstifade dikin. Ev çend sale li Swêdê zarokxana kurdî jî hene, zarok li wir fêrî ziman û çanda xwe dibin. Herwiha di dibistanan de bi sedan zarokên kurd li ser zimanê xwe derda dibînin.

Daghema Kurdî li Tensta yanî zarokxana kurdî di nav Swêdê de deng daye. Ji ber ku hikumeta Tirk bi awakî resmî ji Swêdê daxwaz kir ku vê zarokxana bê girtin. Lê meqamên Swêdî li hember vê daxwaziye eceb mat man û bersivekî qenc dan Tirkiye.

Nûçevana ANK ji bo nasandina vê zarokxana bi alîkariya mamosteyê zarokxane Mehmûd Lewendî, bi zarok, karmend û mamosteyên Kurdî û Swêdî re peyivî.

★

Gava meriv dikeve hundirê vê daghemê, dibêje qey çûye Kurdistanê. Zarok tevî mamoste û karmendên Kurd re listikên kurdî dilîzin, stranên kurdî dibêjin û govenda digirin. Di vê daghemê de zarokên 2 salî heta 6 salî hebûn. Gelek ji wana dikaribûn govendên kurdî jî bigirin. Karmendên Swêdî jî zarokan re listikên Swêdê nîşan didan.

Yek ji karmendên Swêdî Ulf Lundqvist, derheqa vê daghemê û li ser xebata xwe, ji me re weha got:

-Ev zarokxana kurdî di meha Gulana 1984 an de hat damezirandin. Li vir niha 15 zarok hene ji bo wan 5 karmend dixebitin. Zarokên me piranî ji Kurdistanê Tirkiyê û ji Kurdistanê Iraqê ne. Em ji zarok û malbatên kurdan gelek dilxweşin. Navbeyna vê daghemê û daghemên Swêdiyan de tu ferq tune. Lê zarok li vir hinî tiştên kurdî dibin. Ev jî ji bo zarokan îmkanekî mezin e û heqê wan ê tabîî ye.

Zarokên kurd di Zarokxana Kurdî de ziman û çanda xwe fêr dibin.

Em karmendên swêdî ji bo ku zarokên kurd ji civak û kultura Swêdê re xerîb nemînin hin tiştên swêdî fêrî wan dikin. Çawa em orf û adetên xwe tînin cî û hin rojên taybetî pîroz dikin, herwiha li vê derê yên kurda jî em pîroz dikin. Em her sal bi zarok, malbat û karmendan tevayî newrozê pîroz dikin. Li vir zarok her çar lehcên kurdî bi kurmançî, soranî, lurî û dimilî qîse dikin.

Xeynê xebatên me yê rojane, me proxramek daye ber xwe emê di meha Gulanê de bi awakî fireh 5 saliya damezirandina vê daghemê pîroz bikin. Dîsa emê meha Gulanê de pêşangehekî vekin, divê pêşangehê de emê maketa surên Diyarbekirê digel resim û wênên zarokan li Kitêpxana Tenstayê raxin.

Danûstandinên me bi daghemên kurd re hene, li Rinkeby jî daghemekî weha heye, eleqeta me bi wan re baş e.

Balyozxana Tirkî li Swêdê bo daxistina daghema kurdî xebitîbû, lê êdî dom nake. Wêk hûn jî dibînin xebata me ji her alî de pêş de diçe. Min gava li vir dest bi kar kir zanabûna min li ser kurdan kêmbû, lê niha

min xususiyetên zarok û malbatên kurdî baş nas kiriye.

Karmend û mamosteyên Daghema Kurdî Mehmûd Lewendî û Bonya li ser daghemê weha peyivî:

-Em bi çavê mektebekî bilind li vira dinêrin, ji bo ku em dizanin zarokên me mihtacê vî tiştî ne. Li vir zarok hemû lehcên kurdî, stran, çîrok û tiştên folklorîk yên kurdî fêr dibin. Me berê mamostetî kiribû ji ber wî niha em dikarin bi hesanî zarokan re mijul bin û çanda kurdî bi wan bidin naskirin. Lê ji alî materyal û pirtukan de em hinkî zehmetî dikşînin. Pirtuk hindîkin û piranî li gora zarokan nînin. Ji ber vî em pirtukên swêdî werdigerînin kurdî wana bi kar tînin. Problemên me niha ji destpêkê kêmtir bûne. Zarokên me jî jîrin çend zimana bi hev re fêr dibin. Em ji wan memnûnin.

Rojname û kovarên ku ji bona zarokan dertên, em bi zarokan didin naskirin û ji zarokan re tînin xwendin. Yanî kêmbû ji be em li vir materyalên kurdî bi kar tînin.

Zarokên daghema kurdî bi dengên xwe yî nazîk ji me re çend stranên kurdî pêşkêş kirin û paşê dest bi xebirandê kirin:

Zana: Ez ji Kurdistanê Iraqê me. Şeş û niv salî me. Li vir gelek tiştê xweş fêrdibim. Kurmançî, soranî û swêdî strana dibêjim û mamosteyê xwe ji hez dikim...

Govend: Ez pênc û niv salî me, ez qet neçûme Kurdistanê, lê mezin bîm ezê herim. Dagisa me xweş e.

Rojîn: Ez ji Kurdistanê Tirkiyê me. Ez Kurdistanê ji pirtuk û resma nas dikim. Ezê bibim doktor û herim Kurdistanê...

Kendar: Ez li vir govenda digirim, strana dibêjim. Dagisa me pir xweş e.

Dê û bavên zarokan ji vê daghemê memnûn bûn. Şandina zarokên xwe bo daghemekî kurdî wana kêfxweş dikir. Nûçevana ANK bi wan re jî xeber da;

Bavê Geşa: Em dagheme zor girînge, bo mindalanî kurd. Bo ewe zimanî daykîyan li bîr nekin. Em dagheme man hilbijarduwe, bo mindaleke man fêrî ziman û kultura kurdî bin.

Diya Evîn: Ji bo ku daghema kurdiye me zarokê xwe anîye vir. zarokên me li vir ziman, folklor û çanda xwe fêr dibin. Em ji vê daghemê zor memnûnin. keça min li vir stran û helperkê (govend) kurdî fêr bûye, lehca soranî dizane.

Diya Kenar: Li ber ewe ku kurdiye me ev daghem hilbijartîye. Zarokên me li vir ziman û folklorî kurdî fêr dibin. Divê zarokên me bizanin ke cîhekî kurdî jî heye...

Diya Govend: Em ji vê daghemê zor memnûnin.

Li Stockholmê jî be zarokên kurd bi hêjayiyên xwe yê netewî mezin dibin.

T. Berçem

Legalite üzerine

Kürdistan'da TC sömürgecilerinin her an ulaşabileceği legalitede yaygın ve geniş örgütlenmeler yapıldı. 12 Eylül öncesi Kürdistan, bir baştan, diğer başa legal örgütlenmelerin ardı ardına ortaya çıktığı bir alandı. Militan kadroların bütün coşku ve enerjileri, sahip olunan değişik türde bütün olanaklar, bütün araç gereçler, legal alandaki örgütlenme ve çalışmalarında seferber edildi. Sıkıyönetimin kapılara kilit taktığı güne kadar yüzbinlerce insan, başta dernekler olmak üzere, legalitenin değişik düzeylerinde örgütlenilip, harekete geçirildi. Bunlar yaşandı biliniyor.

Kürdistan devriminin temel örgütlenme anlayışı olarak kabul edilen illegalite de ise tam tersi bir durum yaşandı. Bu alanda yaşananlar kelimenin tam anlamıyla sefalet oldu. İsmi dışında, çağdaş illegal örgütlenmelere hiç bir yanıyla benzemeyen örgütlenmelerle yetinildi. Bu alanda yapılan çalışma ise, aydan aya yapılan bir nevi sohbet toplantılarından öteye gidemedi. Her koşul altında savaşmayı başaran, kitlelere yol gösteren, asgari ölçülerde olsa bile, illegalitenin gereklerine uygun, profesyonel, polisün ulaşmakta zorlanacağı illegal örgütlenmeler yaratılmadı veya yaratılmak istenmedi.

Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin "barış" içinde yol aldığı bu dönemde, illegalite ve legalitedeki burçarpık yapıların taşıdığı riskler, genarellerin 12 Eylül'de iktidara el koymasıyla ortaya çıkınca, ondan sonrası kendiliğinden geldi.

Bu açık savaş ilanı daha uygulanmadan (★), illegal örgütlenmelerin ardı ardına çöküşü, önce şaşkınlık daha sonra panik ve ricata yol açtı. Yüzlerce kadro kısa bir zaman içinde, iç ve dış mülteci durumuna düştü. Bir o kadarı işyerlerinden, evlerinden veya askerlikten alınarak cezaevlerine konuldu. Kadroların kendi ayakları ile gidip polise teslim olduğu nice dramatik olaylar da yaşandı.

Kıscası, bütün güç ve olanaklar legalitede seferber edilirken, illegal alanda profesyonel anlamda örgütlenmelere gidilmemesi, Kürdistan ulusal kurtuluş hareketini derin ve hala onarılmamış tahribatları yaşamak zorunda bıraktı. Kürdistan ulusal kurtuluş hareketi legalizme mahkum edildi. Böylelikle silahsız savunmasız bırakılan Kürdistan halkı, devrimci kadro ve militanlar, 12 Eylül ile TC'nin başlattığı açık saldırılar karşısında ağır bir bedel ödemek zorunda bırakıldı.

Uzun ve sancılı bir süreçten sonra, legal alanda, 12 Eylül öncesiyle kıyaslanmayacak zorluklara rağmen, örgütlenme ve çalışmalara gidildiği günümüzde, yaşanmış bu yanılığın, yeniden yaşanmasını engelleyecek tek şey, bu yanılığın ve nedenlerinin bilinmesidir. Eski kuşağın bunları yaşamayı, bilmesini yetmiyor. Bu gün, Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin saflarında yerini almaya başlayan yeni kuşak var. Legal ve yarı legal alanlardan geçerek, yarının profesyonel kadrolarını oluşturacak, bu yeni kuşağın da bunları bilmesi, dünün deneyleri üzerine kurulmuş, bilinçten barikatlarla sahip olması gerekiyor.

Kürdistan ulusal kurtuluş hareketini sadece legalite ile sınırlayan anlayışlar dün olduğu gibi bu gün de vardır. İlligal alanda örgütlenmenin öne çıkardığı zorluklar, legaliteyi çekici kılmakla kalmıyor, bu tür anlayışların yeniden hortlayacağı bir ortamın oluşmasına da katkıda bulunuyor. Bu nedenle, yeni kuşağın bilinçten barikatlarla sahip olması, gereklilikten öte zorunluluktur.

kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi, illegaliteyi temel almak koşulu ile legal ve yarı legal alanlarda örgütlenir...

XORTO

★ 12 Eylül darbeleri iç savaş hazırlıkları ile iktidara el koymuşlardı. İç savaş planlarını uygulamak zorunda kalmadılar. Çünkü, beklemedikleri iç savaş çıkmamıştı.

Musabaqa Zarokan

Kovara Federasyona Komelên Kurdistanê BERBANG ji bo zarokên kurd musabaqayê helbest, çîrok, resim, stran û govendê amade dike. Di vê musabaqê de baştirîn sê helbest, çîrok û resim wê bîr xelatîkinê.

Musabaqa ji du beşan pêk tê:

1-Ji bo zarokên 7-12 salî, 2-Ji bo ciwanên 13-18 salî.

Kovara Berbangê bi daxuyaniyek şertên musabaqeyê ji weha rêz dike; divê helbest, çîrok û resim beriya 15. 01. 89 an bikevin destê Berbangê.

Herwisa Berbang bi munasebeta wê musabaqê şevê zarokan jî pêk tîne. Şev di roja 29.01.89 an de li Stockholmê Folketshus di seet 15. 00 an de destpêdike.

“Tutukluların moralleri oldukça yüksekti!”

● Ankara Dev-Yol davasında mahkeme salonunda pankart açarak yargılamayı protesto eden ve daha sonra polis tarafından gözaltına alınıp serbest bırakılan Nikos Yanopoulos ile Kurdistan Press muhabirleri Atina'da görüştüler.

★

□ Okuyucularımıza kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

□□ “Sosyal ve Siyasal Hakları Savunma Hareketi”nin bir üyesiyim. Hareketimiz, gerek Yunanistan da ve gerekse diğer ülkelerde uygulanan militarizme ve polis baskısına karşı mücadele vermekte. Enternasyonalist olduğumuz için ülkemiz egemen sınıflarının şovenizmini, savaşı ve silahlanmayı teşhir etmekteyiz.

Türk, Kürt ve Yunan işçilerinin kapitalizme, emperyalizme ve militarizme karşı birleşmeleri için mücadele veriyoruz.

□ Türkiye'ye neden gittiniz ve Dev-Yol davasına katılmanızın nedeni ne?

□□ Türkiye'ye gitmemizin nedeni; cezaevlerinde bulunan Türk ve Kürt siyasi tutuklularla fiilen dayanışmamızı göstermekti. Aynı zamanda Evren-Özal yönetiminin liberalleşme ile ilgili açıklamalarının ne kadar yalan olduğunu açıklamak ve Yunan kamuoyuna ise, Türkiye'de H. Kutlu ve N. Sargın'dan başka binlerce devrimci tutuklunun bulunduğunu göstermek için Türkiye'ye gittik.

Somut olarak Dev-Yol davasını seçmemizin nedeni ise, bu örgütün Atina'da bulunan üyelerinden davayı öğrenmemizden ötürüdür. Bu eylemimiz hiç bir zaman Dev-Yol örgütüne özel bir tercih anlamına gelmiyor.

Askeri Mahkeme'de pankart açmamız da, bütün sol örgütler ve siyasi tutuklularla dayanışmamızı gösteriyordu.

□ Bütün ülkelerde mahkemeleri çalıştırmamak ve duruşmaları engellemek yasak sayılmaktadır. Bunu bildiğiniz halde neden mahkemede pankart açtınız?

□□ Kuşkusuz mahkemede duruşmayı sabote etmenin yasak olduğunu biliyorduk. Fakat, bu eylemimizle militarizme karşı direnişimizi göstermek istedik. Ayrıca, bizlerin -sizin gibi- burjuva ve faşist yasalar çerçevesinde hareket etmesi söz konusu olamaz.

□ Türkiye cezaevleri ile ilgili ne tür bilgilere sahipsiniz? Tu-

Nikos Yanopoulos, Atina'da açılan “Türkiye Cezaevlerindeki Açlık Grevi ile Dayanışma” pankartı önünde
Foto: ANK

tutuklularla görüşebildiniz mi?

□□ Türkiye cezaevleri karşıdevrimci ve militarist rejimin uygulamalarını yansıtmakta. Cezaevlerinde mahkumlar sadece hapis cezası ile yüz yüze değiller. Aynı zamanda değişik biçimlerde uygulanan baskılarla, beden ve ruhen de tahrip olmaktadır. Fakat duyduğumuz ve gördüğümüz kadarıyla, devlet amacına ulaşmamakta. Tutukluların mücadelesini ve morelleri çok yüksekti.

Ankara Cezaevi'nde bulunduğumuz süre içinde tecrite bulunduğumuz için diğer tutuklularla görüşme olanaklarımız olmadı. Sadece bir ziyaret esnasında Kutlu ve Sargın'a rastladık. Ancak uzaktan birbirimizi görebildik ve birbirimizi zafer işareti ile selamladık.

□ Türkiye'deki yaşam koşulları ve halkın durumu hakkında bilgi edinebildiniz mi?

□□ Türkiye'de halk genellikle yoksul. Özal'ın, Türkiye halklarına sunduğu “demokrasi” yoksulluk, işsizlik ve açlıktır... Buna paralel olarak, polis baskısı, tatbikatlar kısaca devlet terörü Kürt ve Türk halklarının yaşam koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Militarist rejim, emperyalistlerin ve burjuvaların çıkarlarına hizmet etmekle halk kitlelerine karşı “neo-liberal” saldırısını meşrulaştırıyor. Böylece enfasyonlu gelişim süreci içinde, egemen sınıflar bir yandan kar birikimi yaparken diğer yandan da kendi egemenliklerini pekiştirmektedirler.

□ Serbest bırakılıp Yunanistan'a döndüğünüzde şu açık-

lamayı yaptınız: “Yunanistan'da yalnızca Koskotis* olayı yoktur. Aynı zamanda bir Kürdistan sorunu var. Kürtler büyük baskılarla karşı karşıyadır.”

Bu Kürdistanla ilgili bir tartışma açmanız anlamına gelmiyor mu? Kürdistan sorunu ile ilgili görüşünüzü öğrenebilir miyiz?

□□ Elbette Kürdistan'la ilgili tartışmanın açılmasını istiyoruz. Senelerden beri Kürt halkının ve Kürt Solu'nun sosyalizm ve kendi kaderini tayin etme yolundaki mücadelesini destekliyoruz.

□ Aziz Nesin'e bir mektup yazdınız. Bu mektupta “Türk ve Yunan halkları arasındaki dostuluktan” bahsediyorsunuz. Öte yandan Türkiye'de Kürtler ve Kürdistan olayı da var. Ayrıca Aziz Nesin'in Kürdistan ve Kürtlerle ilgili görüşü, Türk burjuvazisinin görüşüne denk düşer. Aziz Nesin Türkiye'de Yazarlar Kongresi'nde İsmail Beşikçi için “ajan” olduğunu söylemişti. Ve Beşikçi'nin konuşmasına müsaade etmemiştir. Bu konu hakkında görüşünüz nedir? Neden mektup göndermek için Aziz Nesin'i seçtiniz?

□□ Aziz Nesin'e mektup yazdığımız zaman, Onun hakkında söylediğiniz şeyleri bilmiyorduk. Sadece, Yunanistan'da en çok tanınmış bir Türk entellektüeli olarak onu seçtik. Dolayısıyla Nesin'e, eylemimizin “anti-türk” bir eylem olmadığını, fakat anti-faşist ve enternasyonalist bir eylem olduğunu anlatmak istedik.

□ Türkiye, bir yandan “demokrasi”den bahsederken, öteyandan Kürdistan'daki sömürgeci uygulamalarını sürdürmekte. Sizce, Kürdistan sorunu çözüme kavuşmadıkça Türkiye'de gerçek bir demokrasiden söz edilebilir mi?

□□ Elbette, Kürdistan halkına militarist baskılar yaparak, demokrasinin oluşmayacağına inanıyoruz. Ayrıca, Türk proletaryasının kurtuluşunun Kürt halkının kendi kaderini tayin için yaptığı mücadele ile direkt bağlı olduğuna da inanıyoruz.

□ Söyleşinden dolayı teşekkürler Sayın Nikos.

□ Ben teşekkür ederim.
12.12.1988 • Atina

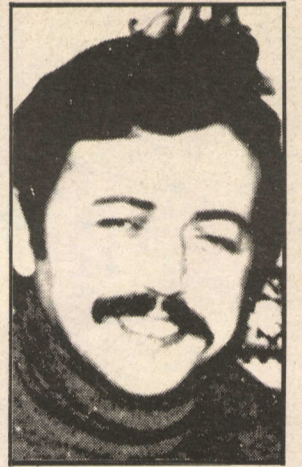
Fırat Arslan

*Koskotis olayı; Yunanistan'ı son günlerde meşgul eden milyarlık bir süistimal olayı. Olayın kahramanı olan Koskotis'in ABD'ye kaçtığı ve orada tutuklandığı bilinmiyor.

DEV-YOL davası

□□□ 19 Ekim 1982'de Ankara'da başlayan 723 sanıklı merkez Devrimci Yol davası, 8 yıldır devam ediyor.

Hazırlık soruşturması yaklaşık 2 yıl süren davanın hazırlık soruşturması ve sonraki aşamalarında 13 devrimci işkenceyle öldürüldü. Sanıklar ilk defa 19 Ekim 1982'de mahkeme önüne çıkarıldılar. 420 klasör ve 7 bin sayfayı bulan tutanaklarla açılan davada ilk başlarda 250 kişinin idamını isteyen Askeri Savcı, esas hakkındaki mütalasında 74 kişinin idamını istedi. İlk aşamalarda 420 tutuklunun olduğu davada, bugün tutuklu sayısı 49'a indi.

Siyasi savunmayı Oğuzhan Müftüoğlu okudu

Tutukluların 800 sayfa bulan ortak savunması Oğuzhan Müftüoğlu tarafından 10 Ağustos 1988'de okunmaya başlandı.

Melih Pekdemir ve diğer tutuklularca da okunan savunmanın 500 sayfalık bölümü siyasi sorunları içermekteydi. Siyasi savunmaya ek olarak 12 Eylül öncesi faşist cinayetleri içeren 300 sayfalık bir ek dosya da mahkemeye verildi. Esas hakkındaki mütalasında askeri savcı 74 idam'ın yanı sıra, 173 sanığın beraati ve geri kalanların da 1-20 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılmasını istedi.

"Sorunlarımızı komşu halklarla birlikte çözebiliriz"

- "Birlikte yaşadığımız halkları, Kürt halkının doğal haklarını kazanması ve elde etmesi doğrultusunda yürüttüğü mücadelenin haklılığına inandırmalıyız!"
- "Halkımızın adil ve meşru ulusal haklarına kavuşabilmesi için uygun çözümler bulmalıyız!"

"Kürdistan'ın bağımsızlığı, Kürt milletinin ve Kürdistan'ın birliği; Kürt milleti için bağımsız bir devlet amacı stratejik ve kutlu bir amaçtır!"

● ANK, Irak saldırılarına karşı 50 günlük uzun ve zorlu bir direnişten sonra ilk kez ülke dışına çıkan Mesut Barzani ile Şam'da görüştü. Gazetemizin geçen sayısında birinci bölümü yayınlanan röportajın bu bölümünde M. Barzani I-KDP'nin İran, Türkiye ilişkileri ve Kuzey Kürdistan'a bakış açısını cevaplandırıyor.

★

□ Partinin denetlediği kurtarılmış bölgeler var mı? Bu bölgelerde yaşayan halkın durumu nasıl? □ 50 günlük bir direnişten sonra, partizan savaşına geçme kararımızı uyguladık. Partizan savaşı, peşmergenin belli bir bölgeye bağlı kalmamasını gerektiriyor. Bun-

dan dolayı şu anda peşmergenin sürekli ve sabit denetimi altında olan kurtarılmış bölgeler yok. Kürdistan'ın her bölgesinde peşmerge güçlerimiz bulunuyor ve eylemleri devam ediyor. Ancak peşmerge belli bir bölgeyi savunmak zorunda değildir. Daha önce belli bölgeleri savunmak zorundaydık, çünkü o bölgelerde halkımız yaşıyordu ve onları korumamız gerekiyordu. Şu anda bölge boş olduğu için savunmak zorunda değiliz. Belli bir bölgeyi savunma durumunda kalırsa, bir cephe savaşı ile karşı karşıya gelenebilir, bu da düşmanın işini kolaylaştırır. Fakat peşmergeler Irak Kürdistanı'nda kentler de dahil her yerde askeri operasyonlar düzenleyebilir ve her yerde varlıklarını sürdürebiliyorlar. Bu taktiğin en önemli amacı; Kürdistan'ı düş-

man için güvensiz bir alana dönüştürmektir.

□ Partinin Türkiye'ye geçmek zorunda kalan onbinlerce Kürde mülteci statüsünün tanınması için çalışmaları oldu mu?

□ Bu mültecilerin tümü Partinin, Kürt partilerinin sempatanlarıdır. Ve bizim açımızdan halkımızın en değerli insanlarıdır. Çünkü onlar gelecek günlerin örnekleriydiler. Onlar, yıllardır ken dilerini kurtarılmış bölgelerde savunurken, her türlü zorluğa karşı direnmiş, düşmana boyun eğmemiş yurtsever vatandaşlarımızdır. Eğer düşman kimyasal silahları yaygın bir şekilde kullanmamış olsaydı, bu insanlarımız Türkiye'ye geçmek zorunda kalmayacaklardı. Yani onlar kendi istekleri üzerine kurtarılmış bölgeleri terk etmediler. Şurası açıktır ki, kimyasal silahların kullanıldığı 25. 8. 88'den 30. 8. 88'e kadar aradan geçen 5-6 günlük sürede Türkiye hükümeti bunların geçişlerine izin vermedi. O günlerde bu halk kimyasal silahların bombardımanı altında idi.

Demek istediğim; insanlarımız kendi istedikleri için değil, kimyasal silahların vahşetinden kurtulmak için Türkiye'ye geçmek zorunda kaldılar. Kuşkusuz partimiz onlarla çeşitli düzeyde ilişkilerini sürdürüyor.

□ Bu soruyla Partinin bu insanlara siyasi mülteci statüsü tanınması için Türkiye nezdinde herhangi bir girişiminin olup olmadığını öğrenmek istemiştik.

□ Biz Türkiye'ye geçen vatandaşlarımızın Kızıl Haç ve BM Mülteci Komiserliği gözetimi altına alınması için büyük çabalar harcadık. Aldığımız bilgilere göre, bu konuda belli bir dereceye kadar önemli adımlar atılmıştır. Kızıl Haç ve Mülteciler Komiserliği'nin bu insanları gözetim ve korumaya alması çok önemlidir.

□ Mültecilerden dolayı Parti ile Türkiye arasında herhangi bir ilişki oldu mu? Olduysa bu ilişkilerin düzeyi nedir?

□ Kesinlikle hayır. Hatta Türk hükümeti mültecileri ziyaret edecek Parti Heyeti'nin gitmesine izin vermedi. Bu konuda Türkiye ile hiç bir ilişkimiz olmadı. Yani biz, Partiyi temsilen bir heyetin resmi olarak mültecileri ziyaret etmesi için büyük çabalar harcadık, ancak Türk hükümeti buna müsaade etmedi.

Bizim sorunumuz Türkiye ile değildir. Dolayısıyla Türkiye ile ilişkiye geçmemizi gerektiren bir neden yok. Sadece mülteciler sorunu var. Biz Türkiye'nin Kızıl Haç ve diğer uluslararası kuruluşların mültecilere yapmak istediği yardımları engellememesini ümit ediyoruz. Tek isteğimiz; Türk hü-

kümetinin mültecilere zorluklar çıkarmamasıdır. Bunun dışında ne bizim Türkiye'nin içinde bir işimiz var, ne de onların bizimle. Yani sorunlarımız farklı yerdedir. Türkiye ile değildir. Ancak biz, mülteciler için de bazı çalışmalar yapmak zorundayız. Çünkü onlar halkımızın bir parçası, onlarla ilgilenmek de bizim bir vazifemizdir.

Mültecilere karşı çıkarılacak her zorluk ve olumsuzlukta onların yanında yer almamız kadar doğal bir olay yoktur.

□ Kuzey Kürdistan halkının mültecilere yardım girişimleri ve TC'nin engellemeleri konusunda bilginiz var mı?

□ Evet bizim bu konuda bilgilerimiz var. Biz Kuzey Kürdistanlı kardeşlerimizden çok memnunuz. Onların mültecilere çok yardımcı olduklarını biliyoruz. Kuzeyli kardeşlerimizin bu dayanışma ve yardımlarını hiç bir zaman unutmayacağız.

□ Sayın Barzani genel olarak Kürdistan ve özellikle Güney Kürdistan hareketinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

□ Biz, Kürt milletinin doğal hakkı olan birlik ve bağımsızlığını elde edeceğine inanıyoruz. Bu Kürdistan'ın dört parçası için geçerli. Biz bu hakkın sadece silahla elde edileceğine inanmıyoruz. Yani şartlar olgunlaşmalı bu anlamda üzerimize büyük görevler düşüyor. Birlikte yaşadığımız halkları Kürt halkının doğal haklarına kavuşması doğrultusunda, verdiği mücadelesinin haklılığına inandırmalıyız. Onların Kürtlere uygulanan haksızlıklara karşı durmalarını sağlamalıyız. Bunun için çok ciddi bir siyasi çalışma sürdürmek gerekiyor. Komşularımızı Kürt halkının doğal haklarını elde etmesine ikna edebilmek için her parçanın somut koşullarına uygun ve kabul edilebilir çözümler bulmalıyız.

Kürdistanın bağımsızlığı, Kürt milletinin ve Kürdistanın birliği, Kürt milleti için bağımsız bir devlet amacı stratejik ve aynı zamanda kutsal bir amaçtır.

Bu çerçevede Güney Kürdistan'a baktığımızda; Kürt sorunu Irak halkı ile birlikte çözümlenmelidir. Irak demokrasiye, Kürt milleti de meşru ulusal haklarına kavuşmalıdır.

□ Sayın Barzani Suriye'ye yaptığınız bu ziyaretin amacı nedir?

□ Birinci amacımız; Başkan Hafız Esad ve Suriye hükümet yetkilileri ile görüşmek, Kürt sorununu onlara anlatıp, desteklerini sağlamaktır. Irak rejiminin Kürtlerin mücadelesini haksız göstermeye çalışması büyük bir tehlikedir. Bizim buna karşı durmamız, Kürt-Arap kardeşliğini

güçlendirmemiz gerekiyor. Biz, Irak rejiminin Kürtler ile Araplar arasındaki bütün köprüleri yıkmasına müsaade etmeyeceğiz. Suriye bu sorunda önemli bir rol oynayabilir. Kışkırtılmak istenen Kürt - Arap düşmanlığını önlemeye bize yardımcı olabilir.

Ziyaretimizin ikinci amacı ise; Irak Cephesi'nin kuruluş çalışmalarına katılmak ve Iraklı muhalif güçlerle görüşmeler yapmaktır. Şu ana kadar Irak Cephesi'ni oluşturma yönünde olumlu önadımlar atılmış bulunuyor.

Cephenin önemli amaçları saptanmış durumda. Kısa bir süre sonra yapacağımız kuruluş açıklamalarıyla bu işi sonuçlandıracağımızı umuyorum.

□ Sayın Barzani İran ile ilişkileriniz dünden bu güne nasıl bir gelişme izledi?

□ İran ile ilişkilerimiz... Partimiz 9. Kongresinde İran ile ilişkilere iyi bir teşhis getirmişti. Parti ile İran arasındaki ilişkiler uzun bir inceleme ve değerlendirmeden sonra kuruldu. Elbette İran ile olan ilişkilerimiz başlangıçtan bu güne kadar farklı aşamalardan geçti. Ancak bu ilişkide biz her zaman bağımsızlığımızı koruduk ve kendi kararlarımızın sahibi olduk. Bu ilişkilerde karşılıklı saygının olması gerekir. Bu ilişki bizim görüşlerimize rağmen bize dayatılan bir ilişki biçimi olamaz.

□ İran'da ne kadar Güney Kürdistanlı mülteci bulunuyor?

□ İran'da yaklaşık 200 bin mülteci bulunuyor.

□ Sayın Barzani Kuzey Kürdistan'ın durumunu nasıl görüyorsunuz?

□ Biz Türkiye Kürdistanı'nın Kürt milleti için taşıdığı önemin farkındayız. Türkiye Kürdistanı Kürt nüfusunun ve Kürdistan topraklarının yarısını oluşturuyor. Bu nedenden dolayı, Türkiye Kürdistanı'na saygı ile bakıyoruz. Biz kardeşiz ve yüreğimiz onlarıdır.

Türkiye Kürtlerinin objektif olmalarını ve birliklerini korumaları gerektiğini düşünüyoruz. Ortaya çıkacak demokratik dönemlerde Kürt milletinin meşru haklarını elde etmeye çalışmalıdırlar. Türkiye Kürdistanı ve diğer parçalarda uygulama şartı olmayan fevri sloganlar düşüncemize göre harekete zarar veriyor. Yani bizim belli koşullarda uygulanması mümkün olmayan sloganlar peşine takılmamız doğru bir tavır olamaz. Türkiye Kürdistanlı güçler Türkiye demokratik güçleri ile ilişkilerini, ittifaklarını güçlendirmelidirler..

Gelecek sayıda; Irak'ın Kimyevi silah kullanımı ile ilgili sorunlar, uluslararası girişimler vb..

“Pirsên me bi cîranan re hal dibe”

□ “Divê em xebatek siyasî bikin, ku ew miletên ku em pê re dijîn qeneet bikin ku têkoşîna miletê Kurd bo bi dest xistina mafên xwe yên tebîî bi heq e!”
 □ “Divê em halekî maqul bibînin ku gelê me bikaribe bigihije mafên xwe yên meşru û adil yên netewayetî!”

● Piştî şerekî 50 rojan Serokê Partî Demokratî Kurdîstana Iraqê Mesud Barzanî cara pêşî derket derva. ANK bi M. Barzanî re peyivî.

Beşê yekem a vê hevpeyvînê di hejmarê çûyî de hatibû çapkirin. Di vê hejmarê de M. Barzanî bersiva danûstandinên Partiya xwe bi Iranê, Tirkîye re dide û dîtina xwe li ser Kurdistanê Bakur tîne ziman.

★

□ Di roja îro de di bin desthilatiya Partî de herêmên rizgarkirî hene? Ger hebin, di wan herêman de rewş çawane?

□□ Piştî berxwedana (muqawemeta) 50 rojan me biryar da ku emê şerê partîzanî bikin. Li ber vê hindê wekû şerê partîzanî divê em bi erdê ve neyên girêdan. Ber vê yekê niha mintîqa (herêm) rizgarkirî nemaye. Lê hemî mintîqan pêşmerge têda hene. Tebîî êdî pêşmerge ne mecbûre berxwedanê li mintîqeyek mûeyyen (kifş) bike. Pêşmerge wextekî mecbûr bû ku parastina mintîqeyên mûeyyen bike, ji ber ku wî wextî mîlet têda bû, cemahîrê mîletê Kurd têda bû. Ji ber ku niha mintîqa xaliye (valaye), em ne mecburî parastinê lê bikin û tuşî şerekî cepheyî bin. Şerê cepheyî mesleheka dijîmine. Lê seranserê Kurdistanê heta li bajarên jî pêşmerge dikare emeliyatan (operasyonan) lê bike û lê bimîne. Bila dijîmin şûrê neke ku ew di Kurdistanê de emîn û serbeste.

□ Partî bo wergirtina statûya penahendetiye ji bo deh hezaran kesên Kurd, ku derbasî Tirkîye bûne, çi xebat kiriye?

□□ Ew penahende hemî dilsozên partî û partiyên Kurdî ne. Eziztirîn kesin bi nîsbeta me. Çunkî ew nuxwa mîletê Kurd in. Ewana bi salan li herêmên rizgarkirî û xwe parastine, tehamula hemî nexweşiyê kirine. Serê xwe bo dijîmin şor nekirine. Ger dijîmin çekên kimyewî bi wê berfirehiyê bikarneaniba, mumkin nebû ku ew mîlet berê xwe bidete Tirkîye. Yanî ne li xweşiya xwe çûne Tirkîye. Tiştêk diyare, ji roja 25'ê meha heştan wextê çekên kimyewî bikaranîn, heta 30'ê meha heştan yanî pênc - şeş rojan hikumeta Tirkîye rê neda wan. Wan rojan jî dîsa ew xelk di bin qeswa (bombebarana) çekên kimyewî de bû. Helbet ew mîlet ji neçarîyê çûye, ne ji raxbeta xwe. Me pêwendî bi wan re hene, lê bi rêkên xas.

□ Armanca me ji vê pirsê ev bû, yanî partî ji bo wergirtina statûya penahendetiye bo van kesan xebatek kiriye yan na?

□□ Me xebatek mezin kiriye, ku ew penahende bikevin bin çavdêriya Xaça Sor û Komisyona Penahendetiye ya Yekîtiya Mîletan. Li gor agahdariyên ku gihane me, hedek zor ew muwafaq bûne ku çavdêriya penahendeyan bikin. Yanî xebatên Xaça Sor û rêxistina Yekîtiya Mîletan bo penahendeyên Kurd nîsbet me girîng e.

□ Ji ber mesela penahendeyên Kurd di navbera Partî û dewleta Tirkîye de peywendî çêbûn yan çênebûn? Ger peywendî hebe di kîjan rewşê de ye?

□□ Qet. Heta hikumeta Tirkîye qebûl nekir ku wefdek (heyetek) partî biçe bo serdana wan penahendeyan. Di navbêna me de hîç peywendiyek nebûye. Yanî me muhaweleyek mezin kir, ku ew wefdek bi awakî resmî bişînin bo serdana wan penahendeyan, lê hikumeta Tirkîye rê neda.

Wekê din, muşkila me ne bi Tirkîye re ye. Ber vê yekê pêwîst nake ku me çî peywendî bi Tirkîye re hebe. Tenê muşkila (pirsa) wan penahendeyan heye. Tabî umêda me ewe ku Tirk muşkila ji penahendeyan re durist nekin. Rêya gihandina alîkariyên Xaça Sor û alîkariyên din negrin, tenê me ew daxwaz heye ji hikumeta Tirkîye. Wekê dî ne me kar di nav Tirkîye de heye, ne êwan di nav me de. Yanî qediya me cudaye, ne bi ya Tirkîye ve ye. Lê em mecburî xebatê ber wan penahendeyan de bikin. Ji ber ku ew xwe berpirsiyar dibînin û ew tiştê wacibê me ye. Di her alî de her tiştêk, nexosiyek, muşkileyek ji wan re durist bibe, emê dîfaê di ber de bikin.

□ Xelkê Kurdistanê Bakur hewil dan ku alîkariya wan bikin, lê hikumeta Tirkîye nehişt. Hûn ji wan agahdarin?

□□ Me agahdarî (melûmat) heye û em ji birayên xwe yên Kurd Kurdistanê Bakur pir memnun in û em pê dizanin ku ji wan penahendeyan re pir alîkarî kirine. Em qet alîkarî û birayetiya wan ji bir nakin.

□ Hûn pêşeroja tevgera Kurdî ya çar parçên Kurdistanê, bi taybetî Kurdistanê Başûr çawa dibînin?

□□ Me baweriyek heye ku heqêkî tebîî ye ku mîletê Kurd yekîtiyê serxwebûna xwe bidest bînin. Ev bi nîsbet her çar parçên Kurdistanê. Lê me îman (bawerî) heye ku ew hedefe (armanç) nemumkîne bi şer bibî. Yanî divê zûrûf bîn pêş û divê em xebatek pir mezin bikin. Divê em xebatek siyasî bikin, ku mîletên ku em pê re dijîn qenaatê bikin ku ew heqêkî tebîî yê mîletê Kurd e, da ku li pêşberî mîletê Kurd nerawestin. Ji bo ku ew cîranên xwe bigihînin wê merhalê ku mafên tebîî yê mîletê Kurd hene, pêwîste em ji her parçeyekî re çarçovekî bibînin ku mîletê Kurd bigihêt mafên xwe, huquqên netewayetî yên rawa (adil) û meşru. Û di wê çarçovê de bijî.

Armanca serxwebûna Kurdistanê û yekîtiya erd û mîletê Kurdistanê û dewletekî serbixwe bo hemî mîletê Kurd armançekî (hedefekî) stratejiye û armançek pîroz e. Bi nîsbet Kurdistanê başûr jî, em di vê çarçovê de lê dinêrin. Lazime bi qedîya mîletê Iraqê re bê helkîrin. Dîmoqratiyet ji Iraqê re, huquqên netewayetî û meşru ji mîletê Kurd re li Iraqê bînin dan.

□ Berêz Barzanî, armanca we bo

“Hedefa serxwebûna Kurdistanê yekîtiya erd û mîletê Kurdistanê; dewletekî serbixwe bo hemû mîletê Kurd, hedefek stratejîk û pîroz e!”

hatina Suriye çîye?

□□ Ya yekê, emê Serok Hafîz Esed û mesûlên Surî bibînin. Em qedîya Kurdî ji wan re şerh bikin... Rejîma Iraqê muhaweleyê dike ku têkoşîna Kurda neheq bike. Ev xeterek pir mezin e. Emê dijî wê rawestin. Çunkî divê em birayetiya Kurd û Ereban bi qewet bikin. Divê em rê nedin rejîma Bexda hemû pîrên di navbêna Kurd û Ereban biruxîne. Tabî Suriye di vî warî de dikare dewrekî bibîne, alîkariya me bike.

Armanca duwemîn ew e, ku em hemû muarîza (muxalefeta) Iraqê bibînin û Bereyêk Iraqî durist bikin. Heta niha bo vê hindê pêngavên baş hatine avêtin. Teqîben pişka pitir ji armanca cephe hatiye duristkirin. Di van nêzîkan de bi daxuyanîkirina (ilankirina) cephe karê me diqede.

□ Danûstandinên we digel Iranê

ji destpêkê heya niha çawane?

□□ Danûstandinên me bi Iranê re ji netîca lêkolînek (dîrasetek) baş hate çekirin. Teşxîsek baş hate kirin. Danûstandinên me ji destpêkê heya niha ji merahlên curbe cur dewmam kir. Lê me serxwebûna xwe parastîye û em xwedî qîraren xwe bûne. Di van danûstandinan de divê îhtirama mutabadil hebe. Ev danûstandinek bê dîtina me li ser me hatibe ferzkirin nîne û nabe jî.

□ Çend hezar penahendeyên Kurdistanê Başûr li Iranê hene?
 □□ Niha nêzîkê 200 hezar penahende li Iranê hene.

□ Rewşa Kurdistanê Bakur çawa dibînin?

□□ Em dizanin qîmeta Kurdistanê Tirkîye çende ji bo mîletê Kurd. Nîvê mîletê Kurd û erdê

Kurdistan li Kurdistanê Tirkîye ye. Ji ber vê yekê em bi çavekî îhtîram lê dinêrin. Em birayê hev in û dilê me bi wan re ye. Divê Kurdên Tirkîye zor waqî (objektîf) bin û yekîtiya xwe biparêzin. Muhawele bikin di zimnê wan ecwaên (rewşên) dîmoqratiye de heqê meşru yê mîletê Kurd bi dest bînin. Ew şîaretên muteferid ku ne qabilê tehqîqê bin tesewura wan zerer dide qedîya (doza-pîrsa) Kurdî li Kurdistanê Tirkîye û di her parçên din de. Yanî ne maqule em li duw şîarek bikevin di vî zûrûfî (rewşî) da muqabilê tehqîqê nebit. Hêzên Kurdistanê Tirkîye divê peywendî û dostaniyên xwe digel hêzên dîmoqratiye yên Tirkî xurttir bikin, baştir bikin...

Di hejmarê bê de: Bikaranîna çekên kimyewî û li dijî wê xebatên navnetewî û hwd.

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPİ

BÖLÜM • 17 •

Onaltıncı Bölüm Sayı 57; Sayfa 8'de
Yoksa gösterilen kahramanlıklar, katlanılan fedakarlıklar hiç bir milletin yapmağa muktedir olmayacağı bir derecede insan kuvvetinin çok üstünde bir kudretle yapılmıştır. Nizam ve intizama bağlanmayan başı bozukça yapılacak hareketlerden bir fayda umulmayacağı bu tecrübelerde sabit olması bize ibret dersi olmalıdır. Her halde isyan hareketi ne şekilde olursa olsun ister vaktinden evvel zamansız yapılmış olsun veya olmasın Kürtlere çok pahalıya mal olmuşsa da, Kürt milletinin bütün dünya milletleri gibi bir hayat hakkına sahip olduğunu da aleme anlatmıştır.

Şeyh Said efendi merhum aile fertlerinin rahat ve refah içinde yaşayışlarını bu uğurda feda etmek büyüklüğünü göstermekle Kürt milli mücadele tarihinde en büyük hizmeti milletine yapmış ve Kuzey Kürdistan binasını mübarek cesedi üzerine kurmuştur. Dünya durdukça Kürt milletinin rahmetle ve minnetle yadedeceği merhumun ve şehid arkadaşlarının ruhlarına bizden hürmetler ve minnetler...

8 Şubat 1925 Tarihinde Türk karakol erlerinden bazılarının Piran'da öldürüldüğünün haberini Diyarbakir'de işittiğimizde bu hususta bir şeyden haberi olmayan AZADİ kuruluğu ile görevli Diyarbakir şubesi üyeleri bizler olayın içeriğini ve ne amaçla yapıldığını anlayamadık. Cemiyetin resi Halit Cibri ve nüfuslu azalarının tutuklu olması, örgüt kuruluşunun tamamlanmamış olmasından ötürü, örgüt kararı ile bu kıyam hareketinin yapıldığını çok uzak görüyorduk. Hayret ve tereddüt içinde idik. Gerçek durumu öğrenmek için olay mahalline gönderdiğimiz adamın getireceği doğru haberi beklerken, Kürtçü olarak tanınmış arkadaşlarla beraber tutuklandım. Bir bölük askerinin koruması altında adliye dairesinde mahpus bulunan milliyetçi Kürtler, Diyarbakir vileyet merkezine yapılan hücumu ve patlayan tüfeklerin muhtelif şekillerdeki seslerini dinliyerek kendi kendilerine yorumlayarak, neticenin lehimize olmasını merakla bekliyorduk. Yirmi gün kadar devam eden bu hal Adana'dan gelen kolordu kıtatının Diyarbakir'i kuşatan mucahidine tarruza geçmesiyle işin rengi değişti. Artık mahpus olduğumuz mahalden tüfek seslerini işitmez olduk. İsyân hareketi bertaraf edildikten sonra uygulamanın bu derece vahşiyaneye, denaatharane olacağı hiç tahmin edilmezdi. Vcdansız bazı kumandanların yaptığı uygulama ne Holako ve ne de Neron zamanında görülmemiştir. Hiç bir vicdan sahibi insanın inanmayacağı bu çok feci cinayetler ve mezalim, isyanın genel şekli durdurulduktan sonra isyan muntikasında takibat yapmakta olan hunhar kumandan Ali Haydar ve Ali Barut müfrezeleri tarafından yapılmış olduğuna inanınız. Mesela Lice kazasının Serdi, Comelan, Enher, Derkan köylerinde ele geçirilen ihtiyarlar da dahil olduğu halde 150 kişi iplerle sımsıkı birbirlerine bağlanarak makinalı tüfeklerle işlenen cinayetler ve mezalim, isyanın umumi şeklini anlatabilir. Bekira aşireti köylerinden Şilmo köyünde hareket kuvvetinden mahrum ihtiyarlarla kadın, çoluk, çocuktan meydana gelen

□ “.Kendisine karşı muhalif durumda olan Terakkiperverciler ile, inatçı İttihatçı kalıntılarını temizlemek için ele fırsat geçiren Mustafa kemal paşa, isyanı Cumhuriyet aleyhine bütün Türkiye'yi kapsayan dini bir irtica hareketi biçiminde göstermek isteyerek muhaliflerini temizlemek için biri Diyarbakir'de ve diğeri Ankara'da olmak üzere Sıkıyönetim yetkileri ile iki İstiklal Mahkemesi kurulmasını istiyordu.”

Azadi örgütü Bingöl temsilcisi Tayip Ali

(Doza Kurdistan Sayfa; 107)

yetmiş kişilik bir katile hapis edildikleri samanlıkta yakılmak suretile öldürülmüştü.

Sayılmayacak kadar envai türlü azap usullerinden birini zikretmek insaf ve vicdan sahibi kimselere bu yapılan zulümler hakkında bir fikir vermeğe kafidir. Sivan aşiret reisi Kasım ağa Köse yaralı olarak Hani nahiyesinin şimalında Hazi ovasının Nerib ağa mevkiinde müfrez kumandanı Ali Haydar'ın eline düşmüştü. Ali Haydar ateşte kızartılmış bir demir çemberi zavallının boynuna yapıstırarak canını dağılıyordu. Utanmadan da "Kaso bu ne haldir,, diye bir de alay ediyordu. Yapılan bu çok feci muameleye bir ah bile demeden kahramanca dayanan Kasım ağa çok merdane bir tavırla "Bu erkeklerin başına gelen bir haldir. Ne zulum yapabilirsen yap" diye verdiği cevapla Ali Haydar'ın vahşi hislerini daha çok tahrik ettiğinden, Ali Haydar, Kasım ağayı etrafındaki askerlerle taşlatarak öldürttü. 1924 senesinde takip alay kumandanı Tahir bey isyan halinde bulunan Hoyitli Nuh beye yiyecek vermekle suçladığı Motikanın Torin köyü muhtarı Çaçan ile oğullarının kollarını bağlatarak büyük bir kazanda kaynatılan kaynar suya birer birer batırarak haşladığını söylerken tüylerim ürpermektedir. Bazı zalim, vahşi kimselerin yaptıkları bu denaathara bakarak insanın insanlıktan nefret edeceği geliyor.

Şeyh Said efendinin kıyam hareketi Mustafa Kemal paşa hükümetini çökmekten kurtardı. Yunan harbi muvafakiyetinden sonra gururu pek çok kabanar Gazi Mustafa Kemal Paşa artık mücadele arkadaşlarını önemsemiyordu. Başta Karabekir Kazım paşa olduğu halde Hamidiye zirhlisi kumandanı Reuf bey, Fuad paşa, Refet paşa, Cafer Tayyar paşa ve saire gibi çok yakın askeri arkadaşları kendisine karşı Terakkiperver fırka (parti) adı altında muhalif bir parti kurmuşlardı. Partinin kuruluşundan az bir zaman sonra kamuo-

yunun çoğunluğu bu yeni partiyi onaylamaya başlamış olduklarından nüfuzu gün be gün erimekte olan Mustafa Kemal paşa, şeyh isyanından istifade ederek kendini topluyarak muhaliflerine karşı kuvvet toplamaya fırsat buldu. İsyân hareketi amillerini cezalandırmak ve aynı zamanda kendisine karşı muhalif durumda olan Terakkiperver parti ile inatçı İttihatçı kalıntılarını temizlemek için ele fırsat geçiren Mustafa Kemal paşa, isyanı, cumhuriyet aleyhine bütün Türkiye'yi kapsayan dini bir irtica hareketi şeklinde göstermek isteyerek muhaliflerini temizlemek için biri Diyarbakirde, diğeri Ankara'da olmak üzere sıkıyönetim yetkileri ile iki istiklal mahkemesinin kurulmasını istiyordu. Başbakan Fethi Okyar, isyanın mahalli bir Kürt hareketi olduğunu söyleyerek Diyarbakir'de kurulacak mahkemenin her türlü uygulamasına ediyor. Lakin eski arkadaşları olan İttihatçılar ile Terakkiperverler alyhine yapılacak uygulama ile elimi kana boyayamam diye muvafakat etmiyordu. Gazi Mustafa Kemal paşa, Fethi beyle anlaşmayınca, İsmet paşayı Başbakanlığa getirerek, biri Ankara'da diğeri Diyarbakir'de olmak üzere geniş selahiyetle iki istiklal mahkemesi teşkil ettirdi.

İsmet paşa ile Fethi bey arasında düşmanlık derecesine varan rekabette Diyarbakir milletvekili Feyzi bey ve arkadaşları millet vekilleri Fethi bey tarafını tutmuş İsmet paşaya düşmanlık göstermişlerdi. Bu yüzden İsmet Paşa kendilerinden dargındı. Senelerden beri Fethi bey hükümetine dayanan Feyzi bey ve arkadaşları Diyarbakirde adeta bir Hegemonya kurmuşlardı. Ne idare ve nede adalet daireleri bu zümrenin arzusu haricinde bir iş yapmaz olmuştu. Hak ve adalet Feyzi beyin amcası oğlu Sıdkı beyin dudaklarından çıkan söze bağlı kalmıştı. Hükümet memurları onun istediklerini muhakak yerine getirtilirdi. Buna riayet etmek istemeyen memur yerinde kalmazdı. Diyarbakire gönderilen İstiklal mahkemesi heyeti hükümetin düzenini bozan ve rüşvet ve haksızlığa dayanan bu kanunsuz işlere de bakmak için lazım gelen talimatı almış olmalıydılar ki mahkeme heyeti Feyzi bey adamlarının yaptıkları cürümleri sormakta ciddi davrandı. İsyân hareketine karşı hükümetin teşkil ettiği kuvvayı milliyeye dahil Feyzi bey nesuplarından Surgeçi aşiret reisi Avinanlı Kamilin yaptıkları kesesine kalır kanaatle aralarında mahalli ve şahsi düşmanlık bulunan Baravili Hacı Hüseyin'e ait isyan sahasından uzak Kogi köyü ile etrafındaki yedi köyü yakarak mal ve eşyasını yağ-

ma etti idi. Hacı Hüseyin uğradığı zulme rağmen isyana katılmayarak bitkin bir halde gelip Diyarbakir ordu kumandanlığına teslim oldu. Kamilin yapmış olduğu cinayetten şikayette bulundu. İsyân hareketinin çok kızgın bir zamanında yapılan bu cinayetin oluş biçimi araştırılmadığı gibi, bilakis Hacı Hüseyin tevkif edilerek yarı deli bir halde mevkuf olduğumuz Adliye dairesine hapse getirildi. Evi barkı yanmış, yağma edilmiş; ailesinin akbetinden habersiz bir çılgın gibi aramızda bulunan Hacı'nın maneviyatını kuvvetlendirerek arkadaşların teselli verici sözleri olmasaydı muhakkak ki Hacı Hüseyin tamarhanelik olurdu. İstiklal mahkeme heyeti, bilhassa azadan Ali Saib daha evvelden iyice bildiği Feyzi bey ve adamlarının hükümet nüfuzunu araştırmada titiz davranıyorlardı. Bir avukat kadar konuşmasını bilen ve kendisinden daha fazla cerbezeli, mevkuf Derikli Hacı Osman Reşo Ağanın oğlu İlyas efendinin korkusuz olarak Piriñççilerin kanuna aykırı olarak yapmış oldukları fena işlerine dair ne biliyorlarsa söylemelerine fırsat verdiler. Hacı Hüseyin'in suçlamasına dayanarak yapılan araştırma neticesinde Feyzi beyin amcası oğlu Sıdkı ve Avinalı Kamil derhal tevkif edildiler. Daima Türk taraftarlıkları ile tanınan bunlara karşı gösterilen sert muamele Kürtçülük töhmetile tevkif edilmiş olan bazı mevküflara yapılan muamelenin şiddetini gevşetmiş oldu.

İstiklal mahkemesi kendisini cezalandırarak esaslı hiç bir suç isnat etmeden mahkemede sorgusu sırasında Zaza olduğunu söylemesini idamına kafi derecede bir cürüm addedererek doktor Fuad'a idam hükmü vermişti. Bu hüküm çok cesur, idealist, yüksek bir şahsiyet olan Kürt milliyetçilerinin ileri gelenlerinden doktor Fuad'ın hiç bir kılını kıpırdatmayarak yüzündeki gülümsemeyi silememiştir. Tavırlarındaki vakarı ile de idam hükmünü hiçe saydığını göstermekte idi.

Devam edecek

Li Mosko, sala 1986-an pirtukek bi navê: "Tewarîx qedîm Kurdistan" a Mele Mehmûdê Beyazîdî hatibû weşandin. Di pêşgotina pirtukê de bi firehî li ser jiyana û xebata Beyazîdî rawestyane. Di vir de emê beşê pêşî jî pêşgotinê, ji zimanê rûsî wergerîna kurdî.

Berhemê dîroknivîsê kurd Şeref-xanê Bidlîsî "Şeref-name" destnivîsa yektaneyê li ser dîroka Kurd û Kurdistanê û her wiha jî li ser dîroka welatên cîran ên serdema sedsalên navîn, a ku ji me re nase. Ew dawîya sedsala 16-an bi zimanê farîsî hatibû nivîsandin. Wek jêderok dîrokî û kulturî ya giranbûha jî bo zimanê tirkî, firensîzî, erebî û rûsî hatibû wergerandin. Hinin beşên wê bi elemanî jî belav bûbûn.⁽¹⁾ Tenê sala 1972-an "Şeref-name" bi zimanê kurdî (zaravê soranî) hatibû belavkirin.⁽²⁾

Bi saya xebata M. B. Rudenko "Ravekirina destnivîsên kurdî yê berhevdana Lenîngradî" me naskir ku li Beşê Desnivîsan yê Bibliyoteka bi navê M. E. Saltîkov-Şîdrîn, wergera berhemê Şeref-xanê Bidlîsî bo zimanê kurdî (zaravê kurmançî) hatiye parastin.⁽³⁾

Ji pêşgotina jî bo wergerê, tê xwiyakirin ku rojhilatnasîne bi nav û deng A. D. Jaba insiyatarê wê bû.

A. D. Jaba di salên 1848 - 1866-an de bi dilêma konsilê rûsî li Erzromê (Turkiya) radibû. Bi teklîfa serokê terwendgeha Asiya ekadîmîk B. A. Dorn, A. D. Jaba di wê pêlê de xwe hinî zimanê kurdî dîke û materyalên folklorî, edebî, dîrokî û etnografî li ser kurdan dicivîne. Di qunaxa mana xwe li Erzromê, naskirina wî bi kurdên xwenda re çêdibe. Di nav wan de, Mele Mehmûdê Beyazîdî yê herî bi nav û deng bû. Bi pêşneyara A. D. Jaba ew berhemê Şeref-xanê Bidlîsî yê li jor bi navkirî werdigerîne zimanê kurdî. Di pêşgotina wergera xwe de Beyazîdî dinivîse: "Pirtuka Şeref-xanî kêm pêde dibê û li Kurdistanê hemû du-sê destnivîs hene. Bi teklîfa misyo Jaba min ji zimanê farîsî wergerandiye zimanê kurmançî."⁽⁴⁾ Dure ew dinivîse ku xebata xwe sala 1275 ye hicrî (1858-59) qedandine.

Wergera Mele Mehmûdê Beyazîdî jî xebata Şeref-xanê Bidlîsî di warê ilmî de gelekî balkêşe. Ji ber ku ew yekemîn, heya niha ew jî me nase, berhemê dîrokî bi zimanê kurdiye. A duyemîn, mextuta bibliyoteka Hikûmî ya Giştî nivîsa bi destê Mele Mehmûdî bi xwe ye û wergera kurdî jî karê Şeref-xanê Bidlîsî dibe rengvedanê xisusiyeta zimanê kurdî yê literatûrî yê klasîkî. Di vî warî de, weşandina wergera Beyazîdî xwediyê hinin berhemên din ên ber bi çav, girîngiyek wê ye bi taybetî heye.

Li gora malûmatên A. D. Jaba, mehmûdê Beyazîdî, bi netewa xwe kurde û sala 1797-an li bajarê Beyazîdê ji diya xwe bûye. "Wî lêkolînên xwe yê pêşî li bajarê xe nivîsîne û dure li Tîbrîzê jî xebata berdeewam kiriye. Di zaroktiya xwe de Quran û edebî bi zimanê erebî, farîsî û tirkî yê ku xweş dizanî, dixwend. Piştî geryana li welatê farîsî û Kurdistanê, ew veşariya Beyazîdî li vira bû serokê medresê û seraser di nav xelkên xwe de deng da. Û bi ketina Behlûl Paşa yê ku serokê dawî bû ku eşîra Beyazîdî îdare dikir, Mele Mehmûd li Erzromê rûnişt. Bi hatina livira, wî dest bi mamosteyatiyê kir û di nav alimên welêt de xwedî qedir û marîfet bû."⁽⁵⁾ Pêwîste hîn bête gotin ku Mele Mehmûdê Beyazîdî di nav peyayên mezin ên hikûmeta Tirkîya (Osmanî) jî xwedî gotin bû. Ew pirê caran ji peyayên Sultan mu-xewel dibû ku bi serokên serhildanên kurdî li herêmên Botan û Hekarî, rûnê. Wek nimûne, sala 1846-an Hafîz Paşa ew muhîmek (wezfeyek) leşkerî rê kir nik Bedir-xan Bekê ku vêga bi serhildanê li Cezîrê dijî Bab-1 Alî (hikûmeta Osmanî), rabûbû. Dure, bi salekî hakimê Erzromê wê çaxê Kamîl Paşa, wî dişîne nik serdarê Kurdên Hekarî Nurulah Bek ê ku serî dijî hikûmeta Osmanî rakiribû careke din armanca muhîma wî bi Nurulah Bek re rûnê, da ku serhildanê vemrîne.

A. D. Jaba dibêje ku katê birayê Bedir-xan Bek Xan-Mehmûd hate Erzromê, teklîfa Mele Mehmûdê Beyazîdî bû ku wî bibîne û bi rê ke. "Vî seydayê mezin, ne tenê kurdan

Xebat û jiyana Mele Mehmûdê Beyazîdî

ew nas dikir, herwiha jî bala hikûmeta Osmanî jî dikişand. Kêlika mayîn û geriyana wî li Erzromê, bi her awayê qedir jê re hate kirin."⁽⁶⁾

Ihtimalek heye ku hinin pêwendiyên nehênî yê Mele Mehmûdê Beyazîdî bi serokên serhildanên kurdan re hebûn. Dibe ku wî muhawila muhîmên hikûmî ne ji bo berjewendiya Turkiya Osmanî, lê ji bo berjewendiya serhildanên kurdan bi kar bîne. Di gotara, serhildana Bedir-xan Bek a salên (1846 - 1848-an) ku di rojnama "Kurdistan" de belav bûbû, dibêje ku: "Sultan Mecîd, Mele Mehmûdê Beyazîdî ji Stenbolê hinart Cezîrê nik Bedir-xan Bek, da ku pê re li ser rawestandina serhildanê bipeyive û wî bîne Stenbolê. Mele efendî û Bedir-xan Bek jî mêj ve bi hev re nas bûn. Dema ew gihîşt Cezîrê, ji Fernandarê Leşkerên Osmanî Osman Paşa re got: "Ez diçim ba Bedir-xan Bek Hünkar (wiha di tekstê rûsî de, hatiye) ez hinarti me, da ku ew agirê serhildanê li Kurdistanê vemirîne. Tu êrişê nebî ser Cezîrê, heya ez bersivê jî Bedir-xan Bek ji te re neyînim." Vêga wî fermana Sadir -Alazem Reşîd Paşa, şanî Osman Paşa kir. Li ser vî tiştî, di kitêba fermannen saltanatê de heye. Osman Paşa dixwest bi Bedir-xan têkeve cengê û serkewtinek mezin bi êrişê xwe li ser Cezîrê li pey xwe xîne. Destpêkê wî nehişt Mele efendî here nik Bedir-xan Bek ew giro kir. Lê belê dure ew berda. Beyî ku bersivê jî Bedir-xan Bek bigire, Osman Paşa êriş bir ser Cezîrê. Û katê leşkerên wî pergî berxwedanek bi ser û ber, ji rex Kurdên serhildayî hat wî biryar da ku Mele efendî nehênî amadekirina êrişê jî wan re xwiya kiriye. Mele efendî bersiv ji Bedir-xan Bek anî û ji ber êrişê li ser Cezîrê, nerazîbûna xwe ji Osman Paşa re diyar kir. Êdî Osman Paşa ew girt û di bin qeyd û merbetê de ew şand Stenbolê. Di nama ku ji hünkar re şandibû, Osman Paşa nivîsandibû: "Ev merov hevalbendê Bedir-xan Bek e û xayînê dewletê ye." Xünkar, Mele efendî sergunê Wanê kir."⁽⁷⁾

Li ser gihîştina Mele Mehmûdê Beyazîdî li Wanê A. D. Jaba vî tiştî dinivîse: "Piştî demekê Xan-Mehmûd li Xewacê, ew ciyê

meqerê ku hikûmeta Osmanî dabûyê û bi deh seetan duri Wanê bû, serî hilda."⁽⁸⁾ Vêga nûnerên hikûmeta Tirkî gotin ku tiliya wî di serhildanê de heye. Beyazîdî girtin û avêtin zindanê. Lê piştî penc rojan bi înzarê wî berdan. Ev tişt bû destpêka guherina jiyana Mele Mehmûdî.

Dure A. D. Jaba dide xwiyakirin ku WMele Mehmûd di şerê navbera Rûsya û Turkiya yê dawî de (yê Qirim) birayê xwe yê jê re dibû alîkar wînda kir. Di dema şikê-nandina Turkiya yê de, rewşa kurên wî yê bi bazirganiyê mijûl dibûn, ber bi ketinê çû. "Rebenê Mehmûd nema dikare di muhtaciye de bijî, ji ber vî yekê ew bi niyetê vegere Kurdistanê, piştê hatina min ji Erzromê."⁽⁹⁾ Wiha dinivîsîne A. D. Jaba.

Li gora ku A. D. Jaba dibêje: "Ji nav nivîskarên Erzromê, tenê Mehmûd efendî yê ku redakteriya berhemên farîsî û wergera wan ji bo zimanê turtî û kurdî kiriye. Piştî sala 1856-an, ew bû mamoste, rêber û alîkar ji bo ku ew ziman, dîrok û çanda gelê Kurd fêr û nas bibim."⁽¹⁰⁾ Bi vî rengî A. D. Jaba muhîma ku B. A. Dorn ji bo berhevdana materyalan bi zimanê kurdî, kelîfandibû bi cîh dianî. Bi alîkariya kurdên xwenda û bi taybetî bi alîkariya Mele Mehmûdê Beyazîdî, A. D. Jaba nisbiyên hejmarên pir ji dest nivîsên kurdî peyda dikir û dişand Akademiya Zanistiyê li Petersburgê.⁽¹¹⁾

Hinin jî destnivîsên hinartî, yê pênivîsa Mele Mehmûdê Beyazîdî ne. Ev destnivîs li ser dîrok, etnografya û folklorê gelê Kurde. Bi pêşniyara A. D. Jaba, Mele Mehmûdê Beyazîdî pirtuka "Exlaq û Adetên Kurdan" dinivîsîne.⁽¹²⁾ Û gramera zimanê kurdî jî datîne⁽¹³⁾ û her wiha jî ji zimanê farîsî cildê pêşî ji berhemê Şeref-xanê Bidlîsî "Kitêba Dîroka Kurdistan a Kevnare"⁽¹⁴⁾ Û ji zimanên tirkî û farîsî berhemên edebî û folklorî jî bo zimanê kurdî werdigerîne.⁽¹⁵⁾ Wilo jî wî pirtukek li ser dîroka Kurdistanê ya nûjen (1785-1858) nivîsand.⁽¹⁶⁾ A. D. Jaba malûmatên pêşî li ser literatûra kurdî ya klasîkî ji Mehmûdê Beyazîdî distîne û bi alîkariya wî ji ferhengê fransîzî - kurdî⁽¹⁷⁾ û kurdî - fransîzî yê pêşî çêdike.⁽¹⁸⁾ Û herweha jî ew ferhengên diyalek-

tên kurdî hekarî - rawendî datîne.⁽¹⁹⁾ Lê li gora M. B. Rudenko dibêje ku Mehmûdê Beyazîdî "Piraniya caran navê xwe yê durîst li bin nivîs û wergerên xwe nedinivîsand, da ku peyayên olî nexeyidin." Bê gomanê wana ne razîbûna xwe jê re, wek musulman û mele, bidana xwiyakirin, ji ber ku wî karê xwe suxre ji merovê ne musulman re dikir. Hinin jî destnivîsên Mele Mehmûdê Beyazîdî bi navê Feqîr Mehmûd Efendî û Hecî Mehmûd Efendî hatine nivîsîn.⁽²⁰⁾

Weku berê hate gotin Mele Mehmûdê Beyazîdî lêkolînên xwe yê ilmî yê pêşî li bajarê xwe nivîsî dure li Tebrîzê dom kir. Ew çî lêkolîn bûn, naskirina wan diware. Lê dibe ku ew mijulî dîrok û kultura gelê xwe dibû, berî ku A. D. Jaba nas bike. Ihtimale, di pêla naskirina bi qonsilê Rûsî re, wî rind etnograf, folklor û dîroka kurdan nas kiribû û ev pir qenc ji hev derdixistin. Merîfa (jêhatibûn) wî ya bilind ne tenê jê re hişt ku, ji A. D. Jaba re bibe alîkar û rêber bi dan-hevdana destnivîsên kurdî yê rengorengê, her wiha jî bi xwe bikaribe bi zimanê kurdî xebatên heja di warê dîrok, etnografya û zimanê gelê kurd binivîse. Ihtimale, eger Mehmûd Beyazîdî berê mijulî wan pirsan nebiba, dê wî nikariba di kêlika naskirina bi A. D. Jaba re berhemên wiha ilmî bi kurmançî binivîsandin û alîkarî ji bo çêkirina ferhenga, bi A. D. Jaba re bikira.

Rawestina li ser xebata Mele Mehmûdê Beyazîdî, dide xwiyakirin ew hozanekî bi zanistîya xwe behr bû. Wî xweş ziman, dîrok, etnografya, lîteratura klasîkî û folklorê mîletê xwe dizanî. Hin divê ku Kurdnasiya Sovyetî li ser kar û barê vî alimê bisekinê û rola wî di dîrok û kultura giyanî ya gelê Kurd de, bide xwiyakirin.

Xwediyên nivîsê:

K. K. Kurdo û J. S. Musaeliyan

Werger: Bavê Nazê

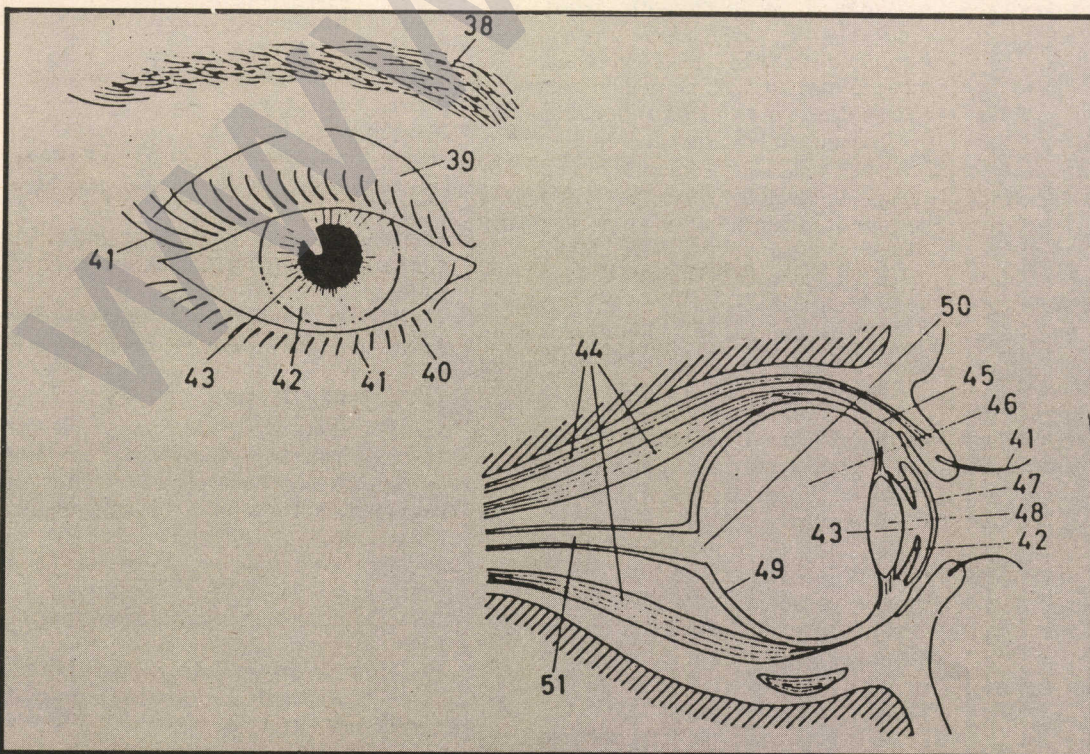
Çavkanî:

- 1-Li ser wergerên "Şeref-nameyê" li pêşgotina E. I. Vasileva di kitêba Şeref-xanê Bidlîsî binêrin. Cildê I Mosko sala 1967 Rûpel 20-23
- 2-Şerefnameyî Şeref-xanê Bidlîsî Hêjar Kirduwe bi kurdî, Çapxaneyî Nexman, 1972
- 3-M. B. Rudenko, Ravekirina Destnivîsên Kurdî yê berhevdanên Lenîngradê, Mosko, sala 1961, R. 115.
- 4-Teksta resen, R. I, Mele Mehmûdê Beyazîdî di pêşgotina xwe wiha nivîsiye: "Şerefname qewî di nadir bi dest dikeve. Belku di cumlayê Kurdistanê de du yan sê nûsxê pêda dibin. Bi îstîda û... hîmeta Misyo Jaba ji zimanê frîsî eynen bi zimanê kurmançî hatiye tercûmekirin."
- 5-A. D. Jaba, Racueil de notices et récits kourdes, SPb., 1860, v. VIII - IX.
- 6-Eynî jêder, v. IX.
- 7-Rojnama Kurdistan", 1898, Nr. 13, R. 3-4 (bi zimanê kurdî)
- 8-A. D. Jaba, Recuil de notices, R. IX.
- 9-Eynî jêder, R. X.
- 10-Eynî jêder, R. IX-X.
- 11-P. I. Lerx, Lêkolîn li ser Kurdên Iranê û Bavikên Xalidîyên Bakur, Kn. 11, SPb., 1857, R. 1-5.
- 12-Mele Mehmûdê Beyazîdî. Exlaq û Adetên Kurdan, werger, pêşgotin û notê yê M. B. Rudenko ne. Mosko, sala 1963-an.
- 13-M. B. Rudenko, Ravekirina Destnivîsên Kurdî yê Berhevdanên Lenîngradê, R. 105-107.
- 14-Eynî jêder, R. 115.
- 15-Eynî jêder.
- 16-E. I. Vasileva, Nivîsek Nenas li ser Dîroka Kurdistanê, Destnivîs û problemên dîroka çanda gelên rojhilat, Mosko, 1967, R. 8-10.
- 17-Beşê Lenîngradê yê Arşîva AN YS, f. 776, A. D. Jaba, op. 4, N7-10.
- 18-A. D. Jaba, Dictionnaire kurde-français, SPb., 1879.
- 19-Destnivîsên LO IV AN YS, Şifr D 448.
- 20-M. B. Rudenko, Ravekirina Destnivîsên Lenîngradê, R. 4. □

Termên rojnamevaniyê

Kurdî	Tirkî	Fransîzî	İngilîzî
rojname	gazete	journal	newspaper
rojnamevan	gazeteci	journaliste	journalist
rojnamevanî	gazetecilik	journalisme	journalism
kovar	dergi	revue	journal, review
kovara hefteyî	haftalık dergi	revue hebdomadaire,	weekly
		hebdomadaire	
kovara mehane,	aylık dergi	revuemensuelle,	monthly
mehname		mensuel	
kovara sê mehî	üç aylık dergi	revuetrimestrielle	quarterly
kovara salane, salname	yıllık dergi	revueannuelle	annualjournal
kovara nîvmehî	15 Günlük gazete	revuebimensuelle,	bimonthly
redaktor	redaktör	rédacteur	redactor
nûçegihan	muhabir	correspondant	correspondent
nivîs	yazı	écrit	writing, writerwork
nivîsar	metin	écrit, texte	text
bend	makale	article	article, paper
nivîskar, nivîsevan	yazar	écrivain	writer
nivîsandin	yazı yazmak	écrire, écrire	writing, to write
nûçe	haber	nouvelle	news
berpirsiyar	sorumlu	responsable	responsible
berpirsiyarî	sorumluluk	responsabilité	responsibility
nivîskî	yazılı	écrit, parécrit	written, inwriting
nivîsyar	katip	scribe, secrétaire	secretary, scribe
nivîsgeh	yazı adası	bureau	office
destnivîs	elyazması	manuscrit	manuscript
destxet	elyazısı	écriture	handwriting
rastnivîsin	imla kuralları	orthographe	orthography
sernivîs	başlık	titre	title
sernivîsar	başyazı	éditorial	editorial,
sernivîskar	başyazar	éditorialiste	editorial writer
roportaj	röportaj	reportage	report
foto	fotoğraf	photo	photo
fotokêş	fotoğrafçı	photographe	photograph
wêne	hertürlü resim	image, peinture	image, painting
çîn, neqş	resim	dessin	drawing
neqışkêş	desinatör	dessinateur	drawer
sernûçe, manşet	manşet	manchette	headline
kiryar, abone	abone	abonné	subscriber
kiryarî, aboneyî	abonman	abonnement	subscription
çapemenî	basın	presse	press
çap	basın, baskı	impression	printing
weşan	yayın	publication	publishing
çapxane	matbaa	imprimerie	printing hous
weşahxane	yayınevi	maison d'édition	publishing house
pirtûk	kitap	livre	book
namilke	broşür	brochure, opuscul	brochure, booklet
bulten	bülten	bulletin	bulletin
belavok	bildiri	tract	tract
rêze	dizi	série	series
rêze-film	dizi film	feuilleton	serial
wêneçirok	çizgi-roman	bande dessinée	strip cartoon

Anatomiya serê mirov III

38-51 ÇAV	GÖZ	CEIL	EYE
38-Birî	kaş	sourcil	eyebrow
39-Palikê çav ê jorîn	üstgözkapağı	paupière supérieure	upper eyelid
40-palikê çav ê jêrîn	altgözkapağı	p.inférieure	lower eyelid
41-bijang	kirpik	cil	eyelash
42-reşika çav, iris	iris	iris	iris
43-bîbik	gözbebeği	pupille	pupil
44-masûlkeyên çav	göz kasları	muscle oculomoteur	o.muscles
45-gûza çav	gözküresi	globe oculaire	eyeball
46-sîka çav	gözakı	corps vitré	vitrous body
47-perdeya çav, gilêne	saydam tabaka	cornée	cornea
48-nîske	göz merceği	crystallin	lens
49-tora çav, retina	ağ tabaka	retine	retina
50-piniya kor	kör nokta	papille	blind spot
51-reha bînahiyê	görme siniri	nerf optique	optic nerve

Türkiye'de Kürt sorunu

Belçika'da yayımlanan haftalık Knak dergisi Prof. M.Soy-sal ile Türk anayasası, İnsan Hakları, Kürtler ve Türkiye'nin ortak pazara girişi hakkında bir röportaj yaptı. Yapılan röportajın Kürtlerle ilişkin bölümünü yayımlıyoruz.

□ Sayın prof. Soysal, sorumuz Kürt'ler üstüne. Kürt meselesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

□ Benim düşünceme göre bu sorun ne kadar uzun sürerse o kadar yapay bir problem oluşturacak. Çünkü eskiden böyle bir problem yoktu. Eskiden bu konu bir ayrımcılık problemi yaratmamıştı. Bugün olay gelişip büyümekte. Şimdi hukukçu olarak konuşuyorum, "millet" anlayışı ve "halk" anlayışı arasındaki ayırım büyümekte. Türk milleti çeşitli halklardan oluşmakta. Biz Amerikalılardan daha çok karışık bir halkız. Bütün ırklar Anadoludan geçmişler. Hiç bir Türk merkezi Asyada ki Türklere direkt olarak kaynaklandığını söyleyemez. Ama bütün bu halklar

bir millet oluşturmakta. Bizim anayasamıza göre de Türkiye'de yaşama katılabilen herkes, kökenine bakılmadan, devlet işlerinden yararlanmakta. Her Kürt erkeği veya kadını bu milleti oluşturan unsurlar arasındadır. Bizim Cumhuriyetimizde ve hatta Osmanlılar döneminden dolayı -ve bazen dinlerinden dolayı- hiç kimse halka sunulan hizmetlerden men edilmemişlerdir.

Cumhuriyetin kuruluşunun başlangıcında Türk milletini oluşturmaya özenle uğraşmıştır. Bu uğraşta kültürel problemlerle karşılaşmıştır. Dil birliğine dayanılarak bir millet oluşturulmaya çalışılmıştır. Burada Türkiye'de anadili Türkçe olmayan halkların olduğuna dikkat edilmemiştir. Bu halklar bazen Lozan'da, dinleri ayrı olduğu için dini azınlık olarak kabul edilen ve hakları verilen Yunanlılar Ermeniler ve Yahudilerdir. Bunlar İslam halklarının elde edemediği bazı kültürel haklara sahiptirler. Anayasa tarafından onların kendi dillerini konuşması korunmamıştır. Bunlar "yasak dil" olarak kabul edilmekteler.

Kürt problemi de etnik bir ay-

rımcılık değil, bazı kültürel hakların verilmemesi problemidir. Eğer probleme bu şekilde bakılırsa, problem çözümünü beraberinde getirmektedir. Türkiye, bir milliyet oldukça, çeşitli halklara kültürlerini ve dillerini geliştirmelerine izin de verecektir. Bu, milliyetin birliğini bozma anlamına da gelmez. Milliyet ve Cumhuriyet bir ve bölünmez bir şekilde kalmakta. Ama kültürel haklar uzun süre içinde tanınacak. Ve bir hukukçu olarak tanınması gerektiği düşüncesindeyim de. Ama bu meseleyi güçleştiren, dış güçlerin Kürt problemiyle uğraşmalarıdır.

Kürt probleminin ortaya çıkması, bölgede petrol sornunun bulunması ile ilintilidir. Bu nedenle Kerkük ve Musul İngilizlere ve daha sonra Irak'a bırakılmak zorunda kaldı. Bu nedenle "insanlar sadece insani nedenlerden

dolayı Kürt meselesiyle uğraşmalar bile" her Türkün kafasında "bunlar yine bir oyun oynayacaklar" düşüncesi doğmakta. Bu, bizim bu probleme çözüm bulmamızı zorlaştırıyor. Eğer kültürel haklar verilirse (Bir tehlike oluşturmadıklarından, bir süre içinde bence bu hak verilmelidir de), bölgede başlatılan ekonomik ve sosyal gelişmelerle oralarda Cumhuriyetin bir halkı olarak bulunan Kürtler devletin onların haklarını garentilediği için memnun olacaklar. Türkiye'deki demokratik mekanizmada da bu Kürt problemi için en iyi çözüm olacak.

Artık demokrasiye dönüş başladığından ve askerler yavaş yavaş kırsallarına çekilmeye başladığından beri güneydoğu bölgelerinde politika daha çok halkın eline geçmekte. Son senelerde kaybolan tolerans geri gelirse bence bu problem çözümüne yaklaşmış durumda ve çözülmekte. Bu da Kürtler için dış ülkeler tarafından baskı altına alınan bir sözde bağımsız Kürdistan'da yaşamaktan daha iyi.

Çeviri; Nêrgîza Torî

Bazı düşünceler

Kısa bir süre sonra Olof Palme öldürüleli 3 yıl olacak. Şu sıralarda İsveç yargı organları, katil zanlısı olarak göz altında tutulan "41 yaşındaki" hakkında bir karar vermekle karşı karşıya. İpliği pazara dökülen Ebbe Carlsson olayı, istifa etmek zorunda kalan Hans Holmer ve Anna Greta Lejon'la bile dinmeyen PKK'ya saldırı biraz yavaşlamış durumda. Ama PKK hala beraat etmedi!

Palme cinayetinin hemen ardından PKK, Holmer ve İsveç basını tarafından zanlılar listesine sokuldu. Giderek listedeki birinci sırayı aldı. Ve üç yıldır bu sırasını hiç kaybetmedi. Açık olan şudur ki, cinayeti kimin ya da kimlerin işlediği, işletirdiği ortaya çıksa dahi, üç yıldır İsveç'te ve bağlı olarak Avrupa'da PKK hakkında oluşturulan kamu oyu, bir daha geri gitmemesine belleklere yerleştirildi. Sosyal Demokrasinin kalesi, burjuva demokrasinin şampiyonu, gidip de Türkiye'ye alınmadan geri yollanan bir mültecimizin aynısını vatanda uygulamak istediği meşhur İsveç demokrasisinde, PKK'lı yada sempatanlarının evleri arandı. Defalarca hiçbir gerekçe göstermeksizin göz altına alındı, telefonları dinlendi, haklarında sahte deliller düzenlendi, maddi manevi işkenceye uğratıldı. Elde tek bir ciddi kanıt olmaksızın, İsveç polisinin ve Hans Holmer'in beceriksizliğinin ceremesini çekerek yaşamları alt üst edildi.

Peki tüm bunlar olurken başta Kürt ve Türk devrimci demokratları olmak üzere o adı çok edilen, herkesin pek güvendiği İsveç demokratları neredeydi? Kürt Federasyonu hemen yaptığı bir basın açıklamasında kendilerinin bu örgütle hiç bir ilişkilerinin olmadığını, çocuklarını sokağa çıkmaktan utandıklarını, kendilerinin Palme'yi ne kadar çok sevdiğini anlata anlata bitiremedi. Türk Federasyonu ise katil zanlısının bir Kürt olmasından duyduğu ferahlığı yansıtır biçimde sadece üzüntülerini belirtmekle yetindi. Federasyonun dışında tüm devrimci Türk örgütlerinden de yaklaşık açıklamalar geldi. Kimsenin ne eli ne de dili varıp ta: "PKK'ya karşı

uygulanan bu anti-demokratik tavrı kınar, görüşlerine katılmasak da, eylemlerini benimsemeyip eleştirsek de demokratlığımızın askari ölçütü olarak bu kanıtı olmayan saldırının karşısında PKK'nın yanında yer alıyoruz" diyemedi.

Özellikle ezilen ulus komplekslerine sahip Kürtler PKK'ya ne kadar düşman olduklarını, ne kadar fazla ayrılık noktalarının bulunduğu, bu dönemde her zamankinden daha çok belirtmeye özen gösterdiler.

Yalnız gerçek olan şudur ki: bugün biz istesek de istemesek de, beğensek de beğenmesek de PKK, Türkiye Kürdistan'ında ciddiye alınacak tek güç haline gelmiştir.

Bazı Kürt partileri; Nato'ya evet diyen AT'ye girmekte SHP'den daha gönüllü davranan, günümüzde görevlerimizi yerine getirmek, sınıf karşıtlarımızla da bağlaşıklık kurmamızı gerektirir, diyebilen Türk partileriyle Sol-Birliği oluştururken, ki bu birliğin Türk partilerinin legalleşmek, yasallaşmak için Türkiye burjuvazisine diyetlerinden biri de Kürdistan'dı, PKK Kürdistan için tek geçerli yol olan silahlı mücadele yolunu, kendi yöntemlerince sürdürmekteydi. PKK'nın Kürdistan'da böylesine ciddi güç olmasında diğer Kürt örgütlerinin bu türden tutumlarının payı büyüktür. Ve aynı nedenden dolayı bu anti-demokratik saldırılar karşısında bu kadar yalnız bırakılmıştır.

Bu satırların yazarı bir Türk devrimci demokratıdır ve PKK'nın gerek kendi dışındaki solu "işbirlikçihain" diye niteliyerek onlara karşı adam öldürmeye kadar varan saldırgan yöntemlerine, gerekse görüşlerine karşıdır. PKK'nın Türkiye'nin Kamboçya'sı ve Pol-Pot'u olacağına dair ciddi endişeleri vardır. Aynı zamanda silahlı mücadele yönteminin -Kürt ve Türk devrimcilerinin yol-daşça dayanışmasıyla- Kürdistan'ın kurtuluşunun biricik yolu olduğuna inanmaktadır.

Sayılarımla,

Meltem AYDIN

"Son sözümüzü henüz söylememiş olmamız onu hiç söylemeyeceğiz anlamına gelmez!"

□□□ Batı Berlin Halkevi İşçi Tiyatrosu'nda, ALPAGUT işçilerinin direnişi oynanıyor. Oyun, 1969 yılında Türkiye'de Alpagut maden ocağında meydana olayları konu ediniyor. Alpagut maden işçileri, gerek çalışma şartlarının olumsuzluğu ve gerekse üç ay boyunca maaşlarını alamamaları nedeni ile işvereni kapı dışarı ederek maden ocağının yönetimine el koymuşlardı. Eylemden 35 gün sonra, hükümetin müdahalesi ile, olay kanlı bir biçimde sindirilmişti.

Adres; Ballhaus Naunynstr. 27

Tel; 030-2588 6644

Siyonizm ve Kemalizm

Kürdistan Press'in 15-12-88 tarihli sayısında; NB imzası ile yayınlanan yazıda "anti-siyonizm İsrail devletinin imhasını önüne koyarken İsrail emekçilerini, İsrail'deki demokratik ve sosyalist güçleri hiç mi hiç hesaba katmıyordu". Bu arkadaşta sormak gerekir. Siyonizm bir halk mı, yoksa bir ideoloji mi? Eğer bir halksa o zaman sizden bunu öğrenmiş olacağız. Eğer bir ideolojyse ele alınıp incelenmesi gerekirdi. Bu incelemenin tek sonuca varacağı da açıktır. Siyonizm eşittir emperyalizm. Ayrıca siyonizm İsrail emekçilerinin, sosyalistlerin ve demokratların sorunların da çözümlenmesidir. Bugün anti-kemalist düşüncenin de savunucusu olan Kürdistanlı örgütler. Tüm Türkiye'nin imhasını mı istemektedirler. Yazıda devamla Türk ve Kürt solu "Arap milliyetçiliğinin kafa yapısıyla soy bir anti-siyonist mantığın savunuculuğunu yapmak" tadır denilmekte. Türkiye'de Türk ve Kürt solunun anti-kemalist düşüncede olmaları yine anti-kemalist düşünceye sahip aşırı dinci gruplarla aynı kefeye koymak olmuyor mu?

Yazıda "...Sosyal demokrasi dünya politikasının saptanmasında hem söz sahibi olmak, hem de politikasını egemen kılmak için kolları sıvamıştı" denmekte. Evet sosyal demokraside bir hızlanma olduğu doğrudur. Bunu taktik açıdan ele alınıp incelenmesini gerektiğini, stratejik açıdan hiç bir zaman değerlendirilemeyeceğini düşünüyorum. Arkadaşın da yazısında belirttiği gibi İsveç'in silah piyasasında hatırı sayılır bir yeri vardır. Ayrıca Fransa'nın, İran Kürdistan'ındaki mücadeleyle olan iyi ilişkilerinden bahsedilmektedir. Aynı Fransa'nın Güney Kürdistan'daki halkımıza karşı kullanılan ve 5000 kişinin ölümüne neden olan kimyasal silahları faşist Irak yönetimine satmayı ihmal etmemesi dikkat çekicidir.

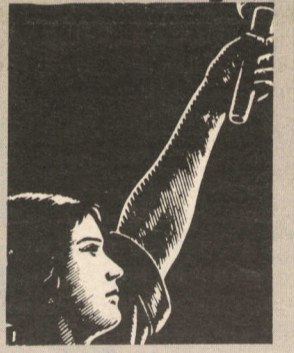
Emperyalizmin yaması olan sosyal demokratların bugün piyasaya çıkıp çalışmalarına hızla kazandırmaları emperyalist sistemin ulusal kurtuluş hareketleri karşısında girdikleri çözümsüzlüğün ifadesidir. Bizim ele almamız gereken yamacıların nasıl bir hareketlilik karşısında piyasada öne çıkarılmalarıdır.

Devrimci selamlar.

12.01.1989

Şuko

Kadınların Kurtuluşu

□□□ Kadın sorununda özgür ve seviyeli bir tartışma aracı olmayı hedefleyen "Kadınların Kurtuluşu" 1. sayısıyla birlikte sizlerle...

Oku • Okut
Yazı ve eleştirinle katkıda bulun
Yazışma adresi; İ. Yıldırım
Postbus 30118/6803 AC Arnhem
Holland

KURDISTAN PRESS

rojnama hefteyi | haftalık gazete

**Kurdi - Tirkî
Kürtçe - Türkçe**
Rojname Hefteyî • Haftalık Gazete
Hejmar - Sayı; 58 (4) • Hefte 4
26 Çile • Ocak 1989

Berpîrsiyarê Giştî
Genel yayın yönetmeni
Orhan KOTAN, 08 - 29 50 56
Berpîrsiyarê Aligir
Yardımcı yönetmen
Çetin ÇEKO, 08 - 29 83 32
Adress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Büro; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8-29 83 32
Telex; 131 42 ANK S
Telefax; 08-29 50 56
Bankgiro; 343-5559
Postgiro; 2 65 33-0

Çapxane • Baskı;
Tidnings Tryckarna på Åland AB

□ Nivîsarên ku tên şandin li xwediyên venagerin
□ Gönderilen yazılar iade edilmez
□ Redaksiyon dikare nivîsarên ku ji rûpelên xwendevanan û Serbest Kürsî re tên şandin, li gor düzena rûpelan, kurttir bike.
□ Serbest Kürsî ve Okuyucu Sayfası için gelen yazılar, özüne dokunulmadan sayfa düzenine göre redaksiyon tarafından kısaltılabilir
□ Eger xwediyên nivîsarên kurdî tiştekî taybetî nebêjin, redaksiyon dikare, li gor standardên zimanê kurdî, guhertinên pewîst çêke

KURDISTAN PRESS

rojnama hefteyi | haftalık gazete

**Kurdisk Turkish
Veckotidning**
Nummer; 58 (4) • Vecka 4
26 Januari • Çile 1989

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN, 08-295056
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO, 08-298332

Postadress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besökadress; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8 - 29 83 32
Telex; 131 42 ANK S
Telefax; 08 - 29 50 56
Bankgiro; 343 - 5559
Postgiro; 2 65 33 - 0
Tryckeri; Tidnings Tryckarna på Åland AB

ABONE

□ 3 Mehî • 3 Aylık □ 6 Mehî • 6 Aylık □ Salek • Yıllık
48 SEK-24 DM 96 SEK-48 DM 208 SEK-104 DM

Tarih / Dîrok.....

NAV / PAŞNAV
İSİM / SOYİSİM .....

NAVNİŞAN
ADRES .....

WELAT / ÜLKE .....

Hûn dikarin heqê aboneti li ser hesaba GILALA AB Postgiro 26533-0 Stockholm razinin û sûretek jê ji Box 7080, 172 07 Sundbyberg-Sweden re bi qarta abone rêkin.

Abone ücretini GILALA AB PG; 26533-0 Stockholm kontosuna yatırarak, bir kopyasını Box 7080,172 07 Sundbyberg-Sweden adresine abone kartıyla birlikte postalayarak abone olunabilir.

Leşkerên Kuba vedigerin welatê xwe

Hêzên leşkerî yên Kuba ji sala 1975'an ve li Angola bûn

Kuba roja sêşemê dest bi kişandina leşkerên xwe ji Angola kir. Nêzê 50 hezar leşkerên Kuba li Angola bûn. Ji bo paşdekêşana leşkerên Kuba li Angola şahiyek hat çekirin. Ji bo birina leşkerên Kubî 3 balafirên mezin hatibûn paytexta Angola.

Paşdekêşana leşkerên Kuba di bin çavdêriya Komisyona Yekîtiya Miletan de pêk hat. Paşdekêşana leşkerên Kuba li gor lihevhatina peymanê aştîyê di navbera Kuba, Angola û Afrîqa başûr pêkhat. Li gor lihevhatinê divê Kuba leşkerên xwe heya nivê sala 1991 ji Angola bi temamî bikêşîne û Namîbya ku di bin gerandina (îdara) Afrîqa Başûr de ye bibe serbixwe.

Serokê dewleta Angola José Eduard dos Santos, di şahiyê çûna leşkerên Kubayê de axaftinek kir û got: "Ez dixwazim sipasiyên gelê Angola ji Kubayê re pêşkêş bikim."

Leşkerên Kuba û beşdarên şahiyê ji bo birandina leşkerên Kubayê ku li Angola jiyana xwe wenda kiribûn deqîqeyek rawestiyân. Lêbelê berê niha Kuba tu wextê ne gotibû ku kesên wan li Angola di şerê Afrîqa Başûr û UNITA'yê de hatiye kuştin. Lê hinekan texmîn dikirin ku di nav 13 salên şerî de bi hezaran eskerên Kuba li Angola hatine kuştin.

Ji bo şehîdên Kuba Serokê Angola weha peyivî: "Ew kesên Kubayê ku bi merdî xwîna xwe li ser axa Angola rijandine, navên xwe heta axretê di dilê gelê Angolayê de nivîsandine. Ew nayên ji birkirinê."

Li gor peymanê lihevhatinê wê beriya l'ê Nîsana 1989 an Kuba 3 hezar leşkerên xwe ji Angola bikêşîne. Kesên ku di civîna xatirxwastinê de axaftin hurmetên xwe ji bo ked û serkewtina şerê, li dijî dagîrkerên Afrîqa Başûr anîn ziman.

Hêzên Angola bi alîkariya leşkerên Kubayê li dijî Afrîqa Başûr di sala 1988 an de gelek serkewtinên mezin bi dest xistibû û di dawiyê de hêzên Afrîqa Başûr neçar man û dev ji Başûrê Angola berdan.

Fermandarê hêzên Kubayê General Albelardo Colome Ibarra di derheqê şerên ku di nav sala 1988'ê qewimî bû weha peyivî: "Ev şerên ha bûne parçek ji dîroka me ya bi şeref. Hêzên Kuba bi yên Angola re zora wan şerên ku kaxeta çêbûne, birin."

Hêzên Kubayê ala ku hêza wan ê pêşî di sala 1975 an de bi xwe re anibû birin. Hêzên Kubayê ji bo piştgiyariya gerilayên MPLA û parastina Angolayê ji xetera kolonyalîzma Portekîz û tehdîda dagîrkeriya Afrîqa Başûr di sala 1975 an de hatibûn Angola.

Berpirsiyarê Yekîtiya Miletan generalê Brazîlî Pericles Ferreira Gomes di balafirgeha Luandayê de paşde veqera leşkerên Kubayê kontrol kir û tesdîq kir.

Li Swêdê Sqandalekî nû

Keçikên piçûk bi narkotîkî tîn xapandin. Doktor û polisê narkotîkê vê sqandala mezin derxistin holê. Xasma artistên bi navûdeng bi vî karî radibin û keçikên piçûk bi kokaînê dixapînin. Pişt re bi wan re radikevin.

Tixtor Odd Greitz, berpirsiyarê Maria Klinik vê rewşê waha tîne zman:

-Gava mirov hîne kokaînê dibe, mirov êdî nikare dev jê berde. Xasma kesên ciwan û xort pê re pê re dibin muhtelayê vê jehrê. Ev tişt jî bi xwe re hinek tiştên din peyda dike: Pirraniya keçên piçûk, jî bîna bikaribin ji xwe re kokaîn peyda bikin, xwe difroşin.

Îro bi hezaran kêçên weha ciwan ketine vê rewşê. Ev tişt dibe sedema nexweşiyên sosyal û psikolojîk. De û bav di vê warî de pirr bêçare ne.

Komser Lars Nenander ku li ser narkotîkê dixebite weha dibêje:

-Bi bîr û baweriya min, tu klup û tû meyxane tune ku, narkotîk nafroşe. Her der heta ser dev tîjî kokaîne.

Çawa tê gotin, kokaînêdî vekirî li ser rê, kûçe û meyxanan tê peyda kirin. Hinek kes iddia di

Tehdîda made tewizandinê mezin dibe

kin ku kişandina kokaînê jî bo insana ne tehlûkeye.

Berî çend sala, girama kokaînê li Swêd di navbera 800-900 Krona bû. Lê vêga êdî erzane. Mirov dikare giramek kokaîn bi 350 krona bikire. Ev erzanî dibe sedema kişandina kokaîn. Bo ku li Swêdê vexwarinên alkolê pirr giran e. Mesela bi giramek kokaîn çar-pênc kes dikare serê xwe bîne.

Li gorya pisporan kokaîn tişteki pirr tehlûkeye. Pirr caran li ser heywanan kokaîn hatiye ceribandin. Pirraniya wan heywanan mirine.

Di bin ticareta kokaînê de şebekên mezin hene. Swêd nikare peşya van şebekan bigre.

Ji aliyê din, artistên bi navûdeng mixabin bûne aleta vê rewşa rûşê. Ew navên xwe jî bo kêf û sefa xwe pêk tînin. Ji bo wan ya giring kêfa dilê wan e. Mirina keçikên piçûk, hêstirkên dê û bavanan hewqas aleqedar nake. Lê rêxistinên însanî imkanên xwe seferber kirine. Belkî bi alîkariya van rêxistinan ev rewşa xirab û tehlûke bê gorandin.

Li Israîlê Panîk

Piştî damezirandina hikumeta Filistinî di sirgunê de, nakokîkî mezin ket nebera partiyên Israîl. Gelê Israîl bû du bend. Xasma partiyên Israîl yên neteweperest jî vê rewşê pir bi nerihetin.

Li gor partiyên neteweperest yên Israîlî, sosyaldemokratên Israîl hebûn û yekîtiya Israîlê dixin nav tehlûkakî gelek mezin. Wezîrê Bergiriyê, sosyal demokrat Ishaq Rabîn çar şert pêşkêşê Filistinîyan kir:

1-Divê di nav şeş mehan de Filistinî li dijî Israîl dernekevin û rehet bisekinin.

2-Li Şeria Rojava û Xezze divê hilbijartinê çêbe. Di hilbijartinê de wê Rêxistina Rizgariya Filistinî (PLO) jî cih bigre.

3-Piştî hilbijartinê li gor peymanê Camp David-1978, wê Filistinî xwe îdare bikin.

4-Ciyê îşxalkirî wek federasyonê ya bi Urdirê yan jî bi Israîl ve bê girêdan.

Lê ev plana han jî aliyê piraniya serokên Filistinî hat redkirin. Waliyê Til Kerim li Şeria Rojava Hilmî Henun dîtinên xwe weha tîne ziman:

-Em hilbijartinê qebûl nakin. Serok û îdara me kifşeye. Em dixwezin qedera xwe bi destê xwe tayîn bikin.

Pisporekî Filistinî ku li Qudsê rûdine, bi navê Dawud Kutap jî bo van pêşneyaran wiha dibêje:

-Gelê Filistinî gelekî serbixwe ye. Ev plan dixwaze me bêalî bike. Em ne yên li îdarakirinê ne. Doza me Filistinêke serbixwe ye.

Ji aliyê din ve partiyên neteweperest bi çavêkî pirr şuphe li van pêşniyaren dînerin. Bi baweriya wan jî niha ve Serokê Partiya Lî-kud Ishaq Şamîr, Wezîrê Derwe Moşê Aren û Ishaq Rabîn li hev hatine û dixwazin bi hev re vê planê bi cih bînin.

Lê piraniya cihuyên Amerîka piştgiyariya vê planê dikin.